

Notitie Beheer Kapitaalgoederen 2023-2026 Gemeente Smallingerland

Drachten, 2022

Inhoudsopgave

1. Beheer Openbare ruimte	
1.1 Inleiding	4
1.2 Financiële samenvatting	5
1.3 Beleid en kaders; kwaliteitsniveau "sober en doelmatig"	9
1.4 Voortzetting Kwaliteitsniveau "sober en doelmatig"	10
2. Financieel beleid (BBV en Financiële Verordening) en kaders	
2.1 Financiële uitgangspunten	11
2.2 Financiële Verordening	13
2.3 Vooraf beschikbaar stellen van beheerkosten voor areaaluitbreiding	14
3. Assetmanagement	
3.1 Omgevingswaarden (Omgevingsvisie gemeente Smallingerland)	15
3.2 Duurzaamheid, gebruik van materialen en grondstoffen en integrale aanpak	16
3.3 Arbeid (beschikbaarheid daarvan en de kosten)	17
3.4 Samenvatting Assetmanagement	17
4. Organisatie	
4.1 Huidige beheerteam	18
4.2 Eigendomssituaties kunstwerken beheer	18
4.3 Digitale Beheerprogramma's	18
5. Kapitaalgoederen	
5.1 Algemeen	19
5.2 Wegen	20
5.3 Riolering inclusief duikers	25
5.4 Water	28
5.5 Gebouwen	32
5.6 Groen	35
5.7 Civiele Kunstwerken	38
5.8 Openbare Verlichting	42
5.9 Elektrakasten en Watertappunten	45
5.10 Speelvoorzieningen	47

Bijlage 1. Kwaliteitsbeoordeling en wetgeving

1.1 Inleiding

In de openbare ruimte bedoelen wij met kapitaalgoederen: de wegen, wandel- en fietspaden, groen, bomen, speelvoorzieningen, riolering, water, straatmeubilair, verlichting, bruggen, enz. Kortom alles wat we in de openbare ruimte zien.

Bomen
Grasvelden **Sluizen** **Masten**
Faunavoorzieningen **Verhardingen**
Leidingen **VRI** **Riolering**
Keringen **Kunstwerken** **Palen**
Verkeersborden **Bruggen**
Speelvoorzieningen
Straatmeubilair **Kabels**
Bushaltes **Watergangen**
Wegen **Groen** **OVL**
Lantaarnpalen **Reclamezuilen**
Glijbanen **Banken** **Planten**

De kwaliteit van de kapitaalgoederen is van directe invloed op onze inwoners. Een mooie, schone, groene en veilige openbare ruimte zorgt voor leefbaarheid, beleving, aanzien en uitstraling van onze gemeente.

Het in stand houden van de kapitaalgoederen verdelen wij onder in:

- **onderhoud** (het op niveau houden voor dagelijks gebruik)
- **beheer** (het op niveau houden zodat de te verwachten levensduur wordt gehaald)
- **vervanging** (na einde levensduur)

Waarbij het huidige **kwaliteitsniveau** in 2018 door de gemeente raad is vastgesteld op "**sober en doelmatig**" en het huidige areaal vervangen wordt waar nodig.

Het in stand houden van kapitaalgoederen in de openbaar ruimte is een **wettelijke verplichting**, die is beschreven in het **BBV** (Besluit Begroting en Verantwoording gemeentes) en in de gemeentelijk **Financiële verordening**.

1.2 Financiële samenvatting

Benodigd: zijn de geactualiseerde en geïndexeerde budgetten die per 1-1-2023 nodig zijn voor onderhoud
Beschikbaar: de huidige budgetten die structureel in de begroting 2022 zijn opgenomen voor onderhoud

Totaal overzicht onderhoud						
		2023	2024	2025	2026	2027
Wegen						
Onderhoud	benodigd	€ 1.662.440	€ 1.662.440	€ 1.401.490	€ 1.434.490	€ 1.801.490
	beschikbaar	€ 1.391.026	€ 1.391.026	€ 1.391.026	€ 1.391.026	€ 1.391.026
Duikers						
Onderhoud	benodigd	€ 16.315	€ 6.315	€ 6.315	€ 6.315	€ 6.315
	beschikbaar	€ 5.990	€ 5.990	€ 5.990	€ 5.990	€ 5.990
Water: Baggeren						
Onderhoud	benodigd	€ 863.513	€ 796.818	€ 823.930	€ 854.152	€ 715.828
	beschikbaar	€ 602.000	€ 602.000	€ 602.000	€ 602.000	€ 602.000
Water: Hekkelen						
Onderhoud	benodigd	€ 1.190.050	€ 1.175.050	€ 1.165.050	€ 1.165.050	€ 1.165.050
	beschikbaar	€ 921.180	€ 921.180	€ 921.180	€ 921.180	€ 921.180
Groen						
Onderhoud	benodigd	€ 2.055.000	€ 2.055.000	€ 2.055.000	€ 2.055.000	€ 2.055.000
	beschikbaar	€ 1.942.200	€ 1.942.200	€ 1.942.200	€ 1.942.200	€ 1.942.200
Civiele Kunstwerken						
Onderhoud	benodigd (gemid./4jr)	€ 613.750	€ 613.750	€ 613.750	€ 613.750	€ 613.750
	beschikbaar	€ 528.090	€ 528.090	€ 528.090	€ 528.090	€ 528.090
Openbare Verlichting						
Onderhoud	benodigd	€ 312.000	€ 312.000	€ 312.000	€ 312.000	€ 312.000
	beschikbaar	€ 294.890	€ 294.890	€ 294.890	€ 294.890	€ 294.890
Elektrakasten en watertappunten						
Onderhoud	benodigd	€ 67.500	€ 67.500	€ 67.500	€ 67.500	€ 67.500
	beschikbaar	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000
Speelvoorzieningen						
Onderhoud	benodigd	€ 72.400	€ 72.400	€ 72.400	€ 72.400	€ 72.400
	beschikbaar	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Totaal Onderhoud						
	benodigd	€ 6.852.968	€ 6.761.273	€ 6.517.435	€ 6.580.657	€ 6.809.333
	beschikbaar	€ 5.763.376	€ 5.763.376	€ 5.763.376	€ 5.763.376	€ 5.763.376
Opgenomen in meerjaren begroting			€ 430.000	€ 430.000	€ 430.000	€ 430.000
Totaal Beschikbaar		€ 5.763.376	€ 6.193.376	€ 6.193.376	€ 6.193.376	€ 6.193.376

Voor onderhoud is in 2023 in totaal een van ruim 1 miljoen euro meer nodig t.o.v. van de voorgaande jaren. Tot 2025 lopen de onderhoudskosten terug tot € 6.517.000 om daarna weer iets op te lopen naar € 6.581.000 miljoen euro.

Totaal Onderhoud	2023	2024	2025	2026
Benodigd	€ 6.853.000	€ 6.761.000	€ 6.517.000	€ 6.581.000
Beschikbaar	€ 5.763.000	€ 6.193.000	€ 6.193.000	€ 6.193.000
extra benodigd budget	€ 1.090.000	€ 568.000	€ 324.000	€ 388.000

Een deel van de benodigde verhoging is te verklaren met een correctie van de inflatie vanaf 2019 (het jaar dat de jaarlijkse accressen zijn stopgezet). Inmiddels is deze gemiddeld opgelopen tot 12%.

12% van € 5,7 miljoen (totale onderhoudsbudget 2019) is ca. € 685.000,-. Daarmee is een groot deel van de meerkosten verklaard.

Daarnaast is er met name meer budget nodig voor onderhoud aan de asfaltwegen en baggeren van watergangen.

Een deel van deze meerkosten waren al eerder voorzien (€ 430.000) en zijn per 2024 opgenomen in de meerjarenbegroting.

Het resultaat is dat er beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen in 2023 een aanvullend structureel budget € 1.090.000 nodig.

Onderhoud Gebouwen

Voor onderhoud gemeentelijke gebouwen is een onderhoudsreserve.

Over de periode 2023-2026 is er voor het onderhoud in totaal een tekort van ca. € 1.000.000,-.

Gebouwen		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 1.143.109	€ 998.592	€ 1.022.321	€ 1.016.552	€ 1.189.903
	beschikbaar	€ 795.700	€ 795.700	€ 795.700	€ 795.700	€ 795.700
bij gebouwen worden de tekorten gedekt uit de reserve onderhoud Gebouwen						

Het jaarlijkse saldo op onderhoud wordt altijd geëgaliseerd met de verschillende onderhoudsreserves voor gebouwen. Het saldo in deze reserve is voor de komende jaren toereikend.

Voor de periode 2023 – 2026 is daarmee geen extra budget noodzakelijk voor het onderhoud van gebouwen. De jaarlijkse ontwikkeling van de reserves onderhoud gebouwen is in onderstaande tabel weergegeven.

Reserve Onderhoud Gebouwen					
	2023	2024	2025	2026	2027
stand 1/1	€ 2.193.000,00	€ 1.845.591,00	€ 1.642.699,00	€ 1.416.078,00	€ 1.195.226,00
mutatie	€ -347.409,00	€ -202.892,00	€ -226.621,00	€ -220.852,00	€ -394.203,00
stand 31/12	€ 1.845.591,00	€ 1.642.699,00	€ 1.416.078,00	€ 1.195.226,00	€ 801.023,00

Vervanging

Totaal overzicht vervanging					
Wegen		2023	2024	2025	2026
Vervanging	investeringen	€ 937.000	€ 1.305.000	€ 989.000	€ 875.000
	toename kapitaalslast		€ 26.236	€ 62.776	€ 90.468
Duikers		2023	2024	2025	2026
Vervanging	investeringen	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000
	toename kapitaalslast	€ -	€ 2.121	€ 4.241	€ 6.362
Gebouwen		2023	2024	2025	2026
Vervanging	investeringen	€ 77.310,15	€ 46.953,00	€ 79.398,00	€ 51.132,08
	toename kapitaalslast	€ -	€ 4.995,46	€ 7.584,62	€ 13.513,00
Groen		2023	2024	2025	2026
Vervanging	investeringen	€ 521.500	€ 521.500	€ 521.500	€ 521.500
	waarvan eenmalig	€ 76.000	€ 76.000	€ 76.000	€ 76.000
	toename kapitaalslast	€ -	€ 13.681	€ 27.361	€ 41.042
Civiele Kunstwerken		2023	2024	2025	2026
Vervanging	investeringen	€ 958.891	€ 1.259.740	€ 1.308.350	€ 604.495
	waarvan eenmalig	€ -	€ -	€ -	€ 46.093
	toename kapitaalslast	€ -	€ 46.027	€ 106.494	€ 169.295
Openbare Verlichting		2023	2024	2025	2026
Vervanging	investeringen	€ 570.000	€ 570.000	€ 570.000	€ 570.000
	toename kapitaalslast	€ -	€ 26.310	€ 52.620	€ 78.930
Elektrakasten en watertappunten		2023	2024	2025	2026
Vervanging	investeringen	€ -	€ -	€ -	€ 39.000
	toename kapitaalslast	€ -	€ -	€ -	€ -
Speelvoorziening		2023	2024	2025	2026
Vervanging	investeringen	€ 231.500	€ 252.000	€ 460.000	€ 418.000
	toename kapitaalslast	€ -	€ 17.285	€ 36.101	€ 70.448
Totaal Vervanging		2023	2024	2025	2026
	Investeringen-structureel	€ 3.377.202	€ 4.036.193	€ 4.009.248	€ 3.160.127
	investering eenmalig	€ 76.000	€ 76.000	€ 76.000	€ 122.093
	toename kapitaalslast	€ -	€ 136.655	€ 297.179	€ 470.058

Voor vervanging is in de komende 4 jaar gemiddeld 3,6 miljoen euro nodig, waarvan de meeste investeringen worden geactiveerd. (Dit is exclusief de extra investering voor versterken/vervangen wegen door beton.)

Daarnaast is een eenmalig budget van € 76.000 voor niet geactiveerde vervangingen voor de jaren 2023, 2024, 2025 en € 122.093 voor het jaar 2026

In de meerjarenbegroting zijn al een aantal reservering opgenomen.

Overzicht investeringen en kapitaallasten	2023	2024	2025	2026
Investeringen-structureel	€ 3.377.000	€ 4.036.000	€ 4.009.000	€ 3.160.000
investering eenmalig	€ 76.000	€ 76.000	€ 76.000	€ 122.000
Lasten				
Benodigd	€ 445.000	€ 582.000	€ 742.000	€ 961.000
Beschikbaar	€ 446.000	€ 584.000	€ 562.000	€ 562.000
Extra benodigd budget	€ -1.000	€ -2.000	€ 180.000	€ 399.000

Het resultaat is dat er voor kapitaallasten in 2023 voldoende budget is. Ook in 2024 is er voldoende budget. Daarna nemen de kapitaallasten in 2025 toe met € 180.000 en in 2026 met € 399.000.

De totale lasten voor de te vervangen kapitaalgoederen stijgen van € 445.000 in 2023 naar € 961.000 in 2026.

Totaal overzicht

Totaal overzicht financiële effecten raadsvoorstel	2023	2024	2025	2026
IBOR				
Extra onderhoudskosten	€ 1.090.000	€ 568.000	€ 324.000	€ 387.000
Extra kapitaallasten	€ -1.000	€ -2.000	€ 180.000	€ 399.000
Totaal IBOR	€ 1.089.000	€ 566.000	€ 504.000	€ 786.000
Beleidskeuze				
Versterken en vervangen van wegen in het buitengebied (kapitaallast)		€ 25.000	€ 50.000	€ 75.000
Ontwikkeling beheersprogramma's	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Onderhoud areaaluitbreiding openbare orde	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000
Onderzoek eigendomssituatie civiele kunstwerken (incidenteel)	€ 70.000	€ -	€ -	€ -
Extra benodigd beleidskeuzes	€ 245.000	€ 200.000	€ 225.000	€ 250.000
Totale effecten raadsvoorstel	€ 1.334.000	€ 766.000	€ 729.000	€ 1.036.000

1.3 Beleid en kaders; kwaliteitsniveau "sober en doelmatig".

De raad heeft in 2018 de Kadernotitie "Beheer kapitaalgoederen" vastgesteld voor de jaren 2019 – 2022 met bijbehorend kwaliteitsniveau en financiële paragraaf. Om een zo laag mogelijke claim te doen op de financiële middelen was 'sober en doelmatig' het uitgangspunt, het laagst mogelijke onderhoudsniveau wat het BBV toelaat.

Voor de prachtige en kleurrijke vaste planten rotondes en plantbakken in het centrum van Drachten is een uitzondering gemaakt, omdat dit de visitekaartjes van onze gemeente zijn.

We zijn inmiddels bijna 4 jaar verder en eens in de 4 jaar moet de gemeenteraad het beheer van kapitaalgoederen vaststellen.

Voordat er inhoudelijk op alle facetten van onderhoud, beheer en vervanging wordt ingegaan, is het goed te weten hoe onze inwoners de openbare ruimte ervaren.

Beoordeling van inwoners - Wijkatlas

Sober en doelmatig onderhoud betekent dat de voorzieningen voldoen aan de eisen van veiligheid, functionaliteit en op een zodanige wijze worden onderhouden zodat er geen kapitaalvernietiging optreedt. Echter, het geeft niet aan hoe de inwoners van Smallingerland naar de fysieke openbare ruimte kijken, hun dagelijkse leefomgeving. Uiteindelijk zijn onze inwoners de gebruikers van de openbare ruimte en vinden we het belangrijk hun waardering te meten. In onderstaande wordt dit kort uitgelicht op basis van de uitkomsten van een bewonersenquête die is gehouden in de wijkatlas 2017 en 2020 (laatste versie).

Het gaat hier natuurlijk om de beleving die de inwoners hebben over de openbare ruimte en niet om het technisch onderhoudsniveau. Ook zijn niet alle onderdelen in de openbare ruimte bevestigd in de wijkatlas zoals bruggen en steigers enz

Leefbaarheid

De inwoners beoordelen de leefbaarheid van hun buurt in het algemeen gemiddeld met een 7,7, ongeveer net zo hoog als de afgelopen jaren (2013, 2015, 2017). De rapportcijfers voor de kwaliteit van de woonomgeving (7,1) en onderhoud van de bestrating (6,6) zijn de afgelopen jaren niet echt veranderd. Het cijfer voor groenonderhoud is echter gestegen van 6,4 in 2017 naar 6,7 in 2020. Het cijfer voor groen verbeterde vooral in de wijken en dorpen Noord-oost (zuidelijk deel), De Tike, Drachtstervaart, Rottevalle en De Singels (zuidelijk deel).

Fysieke leefomgeving - scores en rapportcijfers (leefbaarheid in de buurt)		
	2017	2020
Rapportcijfer buurt in het algemeen	7,6	7,7
Score algemene evaluatie van de buurt	7,5	7,7
Rapportcijfer kwaliteit woonomgeving	7	7,1
Rapportcijfer onderhoud bestrating	6,5	6,6
Rapportcijfer onderhoud groen	6,4	6,7
Rapportcijfer onderhoud sloten/vijvers	6,7	6,9
Rapportcijfer onkruidbestrijding	5,9	6,1
Rapportcijfer gladheidsbestrijding	5,7	6,2
Rapportcijfer zorg bewoners huis/tuin	6,7	6,9
Rapportcijfer wateroverlast	7	7,3

Geldzakken verdelen

In de bewonersenquête wordt aan de bewoners ook gevraagd tien fictieve zakken met geld te verdelen over 10 mogelijke problemen in hun buurt, om deze te helpen oplossen. De top drie van prioriteiten is dezelfde als in 2017: bewoners geven de hoogste prioriteit aan verkeer (gemiddeld 1,8 van de 10 zakken), groenvoorzieningen (1,5) en het onderhoud van de bestrating (1,4). In vergelijking met 2017 willen bewoners meer inzetten op jongerenoverlast en -voorzieningen (van 0,5 naar 0,8 zakken) en minder op honden(poep) (van 0,9 naar 0,7).

Prioriteiten van bewoners leefbaarheid (verdelen 10 zakken met geld)		
	2017	2020
Verkeer	1,8	1,8
Onderhoud bestrating	1,5	1,4
Groenvoorzieningen	1,5	1,5
Parkeerproblemen	1	1
Wateroverlast/riolering	0,9	0,8
Honden(poep)	0,9	0,7
Speelplaatsen	0,7	0,8
Zwerfvuil	0,7	0,8
Jongerenoverlast/-voorzieningen	0,5	0,8
Sociale problemen	0,5	0,5

Extensief maaien

Vanaf 2021 is er nogmaals jaarlijks structureel € 265.000 bezuinigd op het onderhoud van de openbare ruimte. Vooral op het maaien van gazons en bermen, het snoeien van bomen en heesters en het schoonmaken van allerlei voorzieningen als zitbankjes en straatmeubilair. De uitwerking van deze bezuinigingen zijn niet in bovenstaande analyse meegenomen, maar heeft in 2021 en 2022 wel veel reacties gegeven.

1.4 Voortzetting Kwaliteitsniveau "sober en doelmatig"

Gelet op de resultaten en ervaringen van de afgelopen jaren, de beoordeling van de inwoners van Smalingerland en de financiële positie van de gemeente, wordt ook voor de komende 4 jaar het kwaliteitsniveau voor de openbare ruimte vastgesteld op "sober en doelmatig".

Uitzondering op het sober en doelmatig onderhoud zijn de vasteplanten borders op de rotondes en in het centrum van Drachten. Deze kleurrijke beplantingsvakken zijn de visitekaartjes van Smalingerland en worden daarom op een hoger onderhoudsniveau onderhouden.

In het algemeen geldt dat alle in de gemeente aanwezige voorzieningen duurzaam in stand worden gehouden op basis van sober en doelmatig, tenzij in de desbetreffende hoofdstukken anders wordt aangegeven. Sober en doelmatig betekent dat de voorzieningen voldoen aan de minimale eisen van veiligheid, functionaliteit en op een zodanige wijze worden onderhouden zodat er geen kapitaalvernietiging optreedt. Kapitaalvernietiging treedt op, als door bijvoorbeeld slecht onderhoud een voorziening voortijdig moet worden vervangen. Hierdoor zullen de totale kosten hoger worden en kan de veiligheid niet meer worden gegarandeerd en is de gemeente aansprakelijk voor letsel en schade bij ongelukken door bijvoorbeeld te hoog liggende trottoirtegels, dode takken in bomen of verrotte steigerplanken.

Een duurzame instandhouding is een wettelijk verplichting vanuit het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording gemeentes)

2 Financieel beleid (BBV en Financiële Verordening) en kaders

Het correct in kaart brengen van de gemeentelijk kapitaalgoederen en dit eens per 4 jaar actualisering is verplicht. Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording gemeentes) en onze financiële verordening stellen namelijk verplicht dat de raad de beleidskaders rond het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte en van onze gemeentelijke gebouwen vaststelt, evenals de bijbehorende budgetten die daarvoor noodzakelijk zijn. De benodigde onderhouds- en beheerkosten moeten structureel worden opgenomen in de gemeentelijke begroting en de gemeente is verplicht om de vervanging van kapitaalgoederen structureel te dekken door te activeren en af te schrijven in een aantal jaren.

Deze exercitie was bovendien in 2018 noodzakelijk om de zaken op het beheer en onderhoud opnieuw op scherp te gaan zetten, een logisch vervolg op een periode waarin de nadruk sterk heeft gelegen op ontwikkeling binnen de gemeente Smallingerland. De aanwezige gemeentelijk kapitaalgoederen zoals wegen, bruggen, openbaar groen, lichtmasten en gebouwen worden steeds ouder waardoor er steeds vaker sprake is van vervanging of grootonderhoud.

Inmiddels zijn we bijna 4 jaar verder en zijn de beheerspecialisten van de gemeente Smallingerland druk verder gegaan met de verdere implementatie en doorontwikkeling van het gemeentelijk kapitaalgoederen beheer, "assetmanagement" genaamd. Daarover later meer.

2.1 Financiële uitgangspunten

Bij de berekening van de benodigde middelen voor sober en doelmatig onderhoud is in het algemeen uitgegaan van de volgende uitgangspunten en werkwijze.

In de openbare ruimte hebben we met 2 financiële onderdelen te maken:

1. **De realisatie (aanleg) en vervangingskosten;** deze worden geactiveerd en afgeschreven. Dit leidt tot structurele kapitaallasten die in de gemeente begroting elk jaar worden opgenomen. (*zie voor meer info de Financiële Verordening*).
2. **Onderhoud en beheerkosten;** dit zijn kosten voor werkzaamheden die ervoor zorgen dat de openbare ruimte in stand wordt gehouden en veilig is. (maaieren, schoonmaken, schilderen, onkruidbeheersing, snoeien, straat borstelen, enz). Ook deze kosten zijn structureel en moeten ook elk jaar worden opgenomen in de begroting. Deze kosten mogen niet geactiveerd worden.

Prijspeil 2023

De in deze notitie genoemde bedragen zijn zo goed als mogelijk ingeschat op prijspeil 1-1-2023, gebaseerd op een normale gemiddeld prijsstijging voor de rest van 2022. Als de prijsstijgingen meer dan gemiddeld doorstijgen zal een reparatie nodig zijn. Dit wordt bestempeld als een risico.

Repareren indexatie onderhoudsbudgetten

Normaal worden de budgetten in de begroting jaarlijks aangepast aan de inflatie en aan de cao-ontwikkelingen. In het kader van de herschikkingen 2020-2023 is besloten om de indexering voor onderhoudsbudgetten voor een periode van 4 jaar niet toe te passen. De uitvoeringsbudgetten voor onderhoud van kapitaalgoederen worden door dit raadsbesluit uit 2019 niet jaarlijks geïndexeerd.

Het overgrote deel van deze werkzaamheden worden uitgevoerd door aannemers. Deze aannemers worden de laatste maanden geconfronteerd met sterk stijgende kosten door onder andere de nasleep van de coronapandemie, de toenemende vraag op de wereldmarkt, krapte op

de arbeidsmarkt en de enorme spanningen door de oorlog in Oekraïne. Vooral de brandstofprijzen en de loonkosten voor personeel zijn flink gestegen. Gevolg van dit alles is dat de tarieven die de gemeente moet betalen, ook fors stijgen.

Hierdoor kan er steeds minder worden uitgevoerd: het gemeentelijk onderhoudsbudget wordt niet geïndexeerd, terwijl de tarieven van de aannemers sterk stijgen. Hierdoor kan alle onderhoud niet meer conform de gestelde eisen en planningen worden uitgevoerd. Dit leidt ertoe dat er achterstallig onderhoud ontstaat en zullen de kosten hoger uitvallen dan bij eerder ingrijpen. Gevolg is ook dat niet meer wordt voldaan aan de eisen van het BBV.

Na 2023 worden de onderhoudsbudgetten weer jaarlijks geïndexeerd.

Prijsstijgingen materialen bij vervangingsprojecten

De kostenstijging van materialen is nog veel groter, tot wel 20% - 30%. Daar speelt met name ook de grote tekorten en beperkte beschikbaarheid van grondstoffen een rol. De prijsstijging van de materiaalkosten zijn in 2021 via de bestuursrapportages gecompenseerd met een ophoging van de investeringsbudgetten van verschillende vervangingsprojecten van € 275.000,-. Voor 2022 wordt dit opgenomen in de BERAP2

Huidige wet- en regelgeving

Met de in deze notitie genoemde maatregelen en kosten kan worden voldaan aan de vigerende wet- en regelgeving. Eventuele aanpassingen of uitbreiding daarvan vraagt een mogelijke herijking van noodzakelijke middelen.

Hedendaagse gebruikseisen en beleid

In de berekening van onderhoudskosten wordt er van uitgegaan dat de huidige voorzieningen (qua inrichting, dimensionering en veiligheidseisen) voldoen aan de hedendaagse gebruikseisen. Wanneer bijvoorbeeld een weg of brug te zwaar wordt belast kan dit leiden tot meer onderhoud dan hetgeen is berekend. Ook kan een eenmalige aanpassing noodzakelijk zijn waarmee het onderhoud kan worden gereduceerd. De kosten van eventueel noodzakelijke aanpassingen zijn niet meegenomen, tenzij anders in dit rapport is vermeld.

De gevolgen van nieuwe en aanvullende eisen en beleid zijn niet in deze notitie in beeld gebracht. Wanneer bijvoorbeeld andere en of aanvullende eisen worden gesteld aan een voorziening dan kan dit betekenen dat de huidige voorziening niet voldoet. In dat geval is naast vervanging ook uitbreiding vereist. De meerkosten voor de uitbreiding zijn niet meegenomen. Ook kan dit betekenen dat de geplande vervangingsinvesteringen moeten worden vervroegd.

Gebaseerd op huidige areaal hoeveelheden

Gesteld kan worden dat de met de raad gemaakte afspraken betrekking hebben op het in stand houden van de in deze notitie genoemde kapitaalgoederen. De huidige hoeveelheden en de vorm van inrichting zijn daarbij het uitgangspunt. Dit is echter een momentopname. Komende jaren zal dit waarschijnlijk niet zo blijven. Door herinrichtingen, uitbreidingen en andere ontwikkelingen zal het noodzakelijk budget om de voorzieningen in stand te houden gaan afwijken. Concreet betekent dit dat er meer of minder budget noodzakelijk is. Dit is een continue proces dat moet worden bewaakt.

2.2 Financiële verordening

In de Financiële verordening Smallingerland staat onder Artikel 18 onderhoud kapitaalgoederen

1. Bij de begroting en de jaarstukken neemt het college de verplichte onderdelen in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen op grond van artikel 12 van het BBV op.
2. Het college biedt de raad ten minste eenmaal per raadsperiode een onderhoudsplan openbare ruimte aan. Het plan geeft het kader weer voor het beoogde onderhoudsniveau, de planning van het onderhoud en de kosten van het onderhoud voor het openbaar groen, water, wegen, kunstwerken. De raad stelt het plan vast.
3. Het college biedt de raad ten minste eenmaal per raadsperiode een rioleringsplan aan. Het plan geeft het kader weer voor het beoogde onderhoudsniveau, de planning van het onderhoud, de uitbreiding van de riolering en de kosten van het onderhoud en de eventuele uitbreidingen. De raad stelt het plan vast.
4. Het college biedt de raad ten minste eenmaal per raadsperiode een onderhoudsplan gebouwen aan. Het plan bevat voorstellen voor het te plegen onderhoud en de bijbehorende kosten aan de gemeentelijke gebouwen. De raad stelt het plan vast.

In deze notitie zijn in zijn algemeenheid de volgende financiële basisuitgangspunten gehanteerd. Per discipline gelden nadere specifieke uitgangspunten.

1. Bij de investeringen met maatschappelijk nut (groen, kunstwerken, wegen, openbare verlichting) is een activeringsgrens van 100.000 euro aangehouden en voor activa met economisch nut (riool, gebouwen, technische installaties) 10.000 euro
2. Het uitgangspunt bij alle disciplines is dat de afschrijvingstermijn gebaseerd is op de reële gebruiksduur.
3. Bij gebouwen en bruggen wordt per object de investering getoetst aan de activeringsgrens. Bij de overige disciplines zijn de investeringen per jaarschijf gecumuleerd en getoetst aan de activeringsgrens.
4. Bij de gemaakte berekeningen is uitgegaan van de voorgestelde wijzigingen in de huidige financiële verordening.
  - o Technische installaties in bedrijfsgebouwen worden in 15 jaar afgeschreven. Dit was 20 jaar
  - o Houten walbeschoeiingen, houten damwanden worden in 25 jaar afgeschreven. Dit was 45 jaar.
  - o Houten bruggen en steigers worden in 25 jaar afgeschreven. Dit was 40 jaar. Voor betonnen en stalen bruggen blijft de afschrijvingstermijn 40 jaar
  - o Elektrakasten en watertappunten worden in 12 jaar afgeschreven en vallen onder de kapitaalgoederen (vaste activa) met economisch nut
  - o Speelvoorzieningen worden in 15 jaar afgeschreven en vallen onder de kapitaalgoederen met maatschappelijk nut. Dit was 10 jaar

Deze aanpassingen in afschrijvingstermijnen heeft als gevolg dat de jaarlijkse structurele kapitaalslasten toenemen omdat de termijnen korter worden.

Bij de vaststelling van de eerst volgende Financiële verordening worden de bovengenoemde mutatie verwerkt.

2.3 Vooraf beschikbaar stellen van beheerkosten voor areaaluitbreiding

Eens in de 4 jaar wordt deze notitie "Beheer kapitaalgoederen" herzien. In die 4 jaar worden er allerlei nieuw projecten gerealiseerd waardoor het te beheren areaal in de openbare ruimte toeneemt. Met deze nieuwe herziene notitie zijn deze uitbreidingen van oa. groen, water, wegen, bruggen, steiger, enz. opgenomen. Maar dit is achteraf en een voldongen feit. De uitbreiding is dan namelijk al gerealiseerd en moet beheerd worden.

Beter, logischer en transparanter is dat bij de besluitvorming van nieuwe projecten duidelijk is wat de beheer en onderhoudskosten zijn. Deze zijn namelijk structureel en komen elk jaar terug.

Projecten zoals nieuwe woonwijken, recreatievoorzieningen en inbreidingsprojecten worden de toekomstige beheer en onderhoudskosten vooraf op hoofdlijnen ingeschat. Vervolgens worden de benodigde beheerbudgetten per jaar opgenomen de kadernota van het betreffende jaar.

Prognose 2023-2026

Het reserveren van budget voor beheer van nieuwe projecten is nieuw. Op dit moment kunnen we alleen een inschatting geven van projecten en plannen op hoofdlijnen. Gebaseerd op de gemiddelde uitbreidingsarealen van de openbare ruimte in de afgelopen jaren en een aantal grote projecten die op de agenda staan.

In het onderstaande overzicht is een inschatting gemaakt van structurele beheerkosten voor onderhoud aan groen, wegen, parkeerterreinen, openbare verlichting, bruggen, steigers, walbeschoeiing, enz.

Toename beheerkosten Openbare ruimte 2023-2026	
Nieuwe ontwikkelingen	
Woningbouw 2025: 1000 woningen	€ 200.000,00
<i>gemiddeld toenam beheerkosten openbare ruimte 200,- per woning</i>	
Uitbreiding bedrijventerrein	€ 40.000,00
Scholen en sporthallen	€ 40.000,00
recreatie projecten: fietspaden/pontjes/steigers/elektrkasten	€ 40.000,00
particulier projectontwikkelingen	€ 50.000,00
overige: o.a. bruggen	€ 20.000,00
Herinrichting (veel groen/water voor verharding)	
"vergroenen" bestaande wijken	€ 50.000,00
<i>beheer van groen en water is duurder dan wegen (factor 2)</i>	
centrum	€ 50.000,00
overige	€ 10.000,00
Totaal per 4 jaar	€ 500.000,00
Gemiddeld per jaar	€ 125.000,00

Het is de bedoeling dat in samenwerking met team R&EO (Ruimte en Economische Ontwikkeling met o.a. woningbouw, grondzaken en recreatie) en team P&P (Programma's en Projecten) de komende jaren een lijst wordt uitgewerkt van projecten die in de komende jaren gerealiseerd worden. Een actueel overzicht wordt dan ieder jaar opgenomen in de Kadernota.

Voor 2023 wordt voorgesteld vooreerst € 125.000,- op te nemen voor de areaaluitbreiding van projecten die in 2023 in onderhoud komen.

Jaarlijks zal in paragraaf kapitaalgoederen in de jaarrekening en begroting geactualiseerd worden.

Assetmanagement

De centrale vraag bij assetmanagement is altijd:

"Wat is de beste oplossing op deze plek?"

Waarbij de **prestaties, risico's en kosten in balans** zijn en de openbare ruimte op **de meest duurzame wijze** onderhouden en instant gehouden wordt.

Bij Assetmanagement zijn de onderstaande waarden en principes van belang.

Nader uitwerkt:

3.1 Omgevingswaarden (Omgevingsvisie gemeente Smallerland)

Doelen uit deze visie zijn: gezond, veilig, aantrekkelijk, economisch vitaal.
En de leidende principes: Duurzaam – Inclusief – Identiteit.

De doelen en leidende principes zijn uitgewerkt in het versterken van:

- Drachten als regionaal verzorgingsgebied
- Drachten als stad voor innovatieve maakindustrie
- Levendige en aantrekkelijke dorpen en wijken
- Buitengebied met kwaliteit

Goed kapitaalgoederenbeheer is essentieel en draagt op alle fronten bij aan het instandhouden en versterken van deze opgaves uit de Omgevingsvisie.

3.2 Duurzaamheid, gebruik van materialen en grondstoffen en integrale aanpak

Duurzaamheid is een belangrijk thema voor de gemeente Smallingerland. Binnen de Routekaart Duurzaam Smallingerland is naast aandacht voor energie, ook circulariteit (afval en grondstoffen) een belangrijk onderwerp. Daarnaast is men er zich steeds meer van bewust dat grondstoffen steeds schaarser worden.

Ook bij de inrichting en beheer van de openbare ruimte moeten we steeds de vraag stellen:

"Wat is de beste oplossing op deze plek?".

Waarbij gekeken wordt naar "**nut en noodzaak**" en "**kosten – baten analyse**".

Een voorbeeld: we zien in de openbare ruimte veel (fiets)bruggen, steigers en damwanden. Een meer kritisch blik daarbij is in deze tijd nodig. Zijn deze elementen allemaal wel nodig? Kan het ook anders? Is bijvoorbeeld een dam met buis waar het water door heen kan of een natuurlijk oever niet veel beter? Het is in ieder geval veel goedkoper en er zijn minder grondstoffen nodig als hout en staal.

" De duurzaamste brug is een brug die er niet is!"

De komende jaren worden deze duurzaamheidsonderwerpen steeds belangrijker bij de keuzes die worden gemaakt bij nieuwe en te vervangen kapitaalgoederen en het beheer daarvan. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat met goed (groot)onderhoud op het juiste moment het gemeentelijk kapitaalgoed zo lang mogelijk meegaat? Verlenging van de levensduur. En bij vervanging wordt er kritisch gekeken of vervanging wel nodig is en of er geen alternatieve oplossingen zijn.

Totale kosten in beeld brengen

Het Life Cycle Costing (LCC principe) is daarbij een manier om alle kosten te berekenen waarbij niet alleen de kosten van de aanleg (investering), maar ook de kosten voor de instandhouding (arbeid en energie), onderhoud, vervanging en sloop (hergebruik) worden berekend.

Dit geldt bij keuze welke oplossing het beste is op een bepaalde plek, maar ook bij keuzes voor bepaalde materialen.

DeltaPlan Ruimtelijke Adaptatie; meer ruimte voor water en groen!

Het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Het delta-plan versnelt en intensificeert de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de beperking van gevolgen bij overstromingen, door maatregelen in de ruimtelijke inrichting. Het doel is om in 2050 Nederland klimaatbestendig en waterrobuust te hebben ingericht. Dit betekent dat we bij het uitvoeren van werkzaamheden in de openbare ruimte nu al rekening moeten houden met deze gestelde eisen. Bij kapitaalgoederen beheer zal dit een rol gaan spelen bij de vervanging en grootonderhoud van het riool en wegen in combinatie met openbaar groen. Dat zal leiden tot een ander inrichting van de openbare ruimte waarbij naast de budgetten voor vervanging aanvullende budgetten voor herinrichting nodig zijn.

Energie transitie

Nederland ondergaat een energie transitie. Deze transitie zal ook een ruimtebeslag geven in de openbare ruimte. Ook dit is daarmee een onderwerp die mee moet worden genomen in het beheer en vervanging van de openbare ruimte. Een integrale wijkgerichte aanpak is daarbij logisch.

Dat zal leiden tot een ander inrichting van de openbare ruimte waarbij naast de budgetten voor vervanging aanvullende budgetten voor herinrichting nodig zijn.

4 Organisatie

4.1 Huidig beheerteam

In 2018 is bij de vaststelling van de eerste Notitie Beheer Kapitaalgoederen besloten om per discipline een beheerspecialist op HBO-niveau te benoemen. Daarnaast is de capaciteit versterkt met informatie- en gegevensbeheerders en werkvoorbereiders/toezichthouders voor alle uit te voeren onderhouds- en vervangingsprojecten. Op voordracht van het college is gekozen voor een vast beheerteam met daarnaast een flexibele schil omdat de beheeropgave destijds nog grotendeels in kaart moest worden gebracht. Deze flexibele budgetten zijn in de jaren 2019, 2020 en deels nog in 2021 gebruikt om veel zaken op orde te krijgen.

Als gevolg van deze keuze zijn de disciplines Civiele Kunstwerken en Water ondergebracht bij één beheerspecialist.

Inmiddels zijn we bijna 4 jaar verder en zijn de benoemde beheerspecialisten druk verder gegaan met de verdere implementatie en doorontwikkeling van het gemeentelijk kapitaalgoederen beheer (assetmanagement). Over het algemeen is de huidige bezetting voor het kapitaalgoederen beheer voldoende en er zijn al veel goeie stappen gezet in dit belangrijke proces van assetmanagement.

Voor specifieke grote (eenmalige) onderhouds- en vervangingsprojecten zal inhuur van externe specialisten nodig blijven. Voor die opgaves zal dan ook separaat extra budget worden aangevraagd.

4.2 Eigendomssituaties kunstwerken beheer

De beheer – en vervangingsopgave van de discipline Civiele Kunstwerken is groter en ingewikkelder dan in 2018 gedacht. Er blijken meer kunstwerken te zijn dan in 2018 in beeld waren, waarbij de eigendomssituatie (van wie is de brug of walbeschoeiing?) niet altijd duidelijk is. Op dit moment wordt samen met het Wetterskip en de Provincie Fryslân onderzoek gedaan naar het beheer en eigendom van de wateroevers. Voor het nader onderzoek van eigendomssituaties door middel van archiefonderzoek en afstemming met belanghebbende partijen een eenmalig budget voor extern inhuur van € 70.000,- in 2023.

4.3 Digitale Beheerprogramma's

Proces- en planmatig beheer en onderhoud is niet mogelijk zonder betrouwbare en up-to-date informatie over de hoeveelheden en status van alle aanwezige kapitaalgoederen. Er moet worden bepaald welke informatie noodzakelijk is om beleids- en uitvoeringsplanningen op te kunnen stellen. Net als de rest van de wereld wordt het adequaat beheren van de openbare ruimte steeds digitaler en interactiever.

Inmiddels zijn bijna alle te onderhouden elementen verwerkt in digitale beheerprogramma's. Het muteren van deze elementen is een continue proces; er komen elementen bij als gevolg areaal uitbreidingen en bestaande elementen worden vervangen waarbij de zogenaamde paspoorten (jaar van aanleg/vervanging, uitgevoerd onderhoud en materialen) aangepast moeten worden. Inspecties worden ter plekke digitaal verwerkt in de beheersystemen voor bijvoorbeeld groenbeheer en wegbeheer. Aannemers kunnen op hun tablet in het veld nagaan waar welk beheer moet worden uitgevoerd. Inwoners kunnen via web viewers checken waar intensief en extensief gemaaid wordt of waar de beplanting wordt vervangen. Om up-to-date te blijven en nieuwe viewers vanuit de beheerprogramma's te ontwikkelen om er zo voor te zorgen dat informatie over het beheer van de openbare ruimte steeds beter en meer toegankelijk wordt voor de inwoners van Smallingerland, worden zo nu dan externe adviseurs ingehuurd. We stellen voor om hiervoor een budget op te nemen van € 50.000,- structureel per jaar.

5 Kapitaalgoederen

5.1 Algemeen

In deze kadernota worden de volgende kapitaalgoederen meegenomen.

- 5.2 Wegen
- 5.3 Riolering
- 5.4 Water
- 5.5 Gebouwen
- 5.6 Groen
- 5.7 Civiele Kunstwerken
- 5.8 Openbare Verlichting
- 5.9 Elektrakasten en Watertappunten
- 5.10 Speelvoorzieningen

Per onderdeel wordt van de huidige situatie het onderhoudsniveau aangegeven, de benodigde en beschikbare budgetten in beeld gebracht en aandachtspunten en risico's benoemd.

Een deel van het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt uitgevoerd door de eigen uitvoeringsdienst. Echter is deze notitie zijn de daarbij behorende kosten niet per onderdeel doorberekend. Deze loonkosten zijn wel opgenomen in de salarisbegroting die wordt doorberekend naar de verschillende beleidsproducten.

Zoals eerder in deze notitie aangegeven zijn alle genoemde bedragen zijn zo goed als mogelijk ingeschat op prijspeil 2023, gebaseerd op een normale gemiddeld prijsstijging voor de rest van 2022. Als de prijsstijgingen meer dan gemiddeld doorstijgen zal een reparatie nodig zijn.

Onderhoud

- **Klein onderhoud/correctief**
Onderhoud dat te maken hebben met de beoogde kwaliteit en daaraan bijdraagt en niet is ontstaan door externe invloeden:
  - o herstel bestrating na aanleg kabels,
  - o storingen verhelpen,
  - o defecten oplossen.
- **Besteksonderhoud / Dagelijks onderhoud**
Onderhouden van openbare ruimte, zoals maaien, vegen, onkruidbeheersing, bestrating borstelen, schoonmaken e.d.
Kenmerk: vaak hoge frequentie.
- **Groot onderhoud**
Weer in goede staat brengen waardoor de verwachte levensduur wordt behaald.
Bijvoorbeeld: nieuw brugdek, nieuwe installaties e.d.
Kenmerk: minder hoge frequentie (bijvoorbeeld eens per 15 jaar).

Vervanging: Vervanging op basis einde levensduur.

- Berekend is op basis van de theoretische levensduur.

Nauwkeurigheid en plan – do - check- act cyclus.

De in deze notitie genoemde bedragen zijn op basis van ramingen, zoals deze nu inzichtelijk zijn. Per discipline worden jaarlijks inspecties uitgevoerd die worden gebruikt om de jaarlijkse operationele planningen op te stellen. Als de uitgangspunten van onze ramingen in de praktijk toch anders blijken uit te vallen dan we nu verwachten, kan dit er uiteraard toe leiden dat de nu geraamde budgetten zowel naar boven als naar beneden bijgesteld moeten worden. We volgen hierbij de bekende plan – do - check- act cyclus, onderdeel van assetmanagement.

5.2 Wegen

Huidige situatie

Het huidige wegonderhoud wordt grotendeels door externe partijen uitgevoerd. Op basis van een beheerplan gecombineerd met visuele inspectie wordt bepaald welke wegen worden aangepakt. Voor het uitvoeren van het dagelijks en klein onderhoud wordt op bescheiden schaal eigen personeel ingezet. Hierbij gaat het met name om onderhoud in het centrum en het onderhoud van onverharde en halfverharde wegen. Dit zijn over het algemeen recreatieve fiets- en wandelpaden.

In de gemeente Smallingerland zijn in 2022 de volgende hoeveelheden aanwezig:

Wegen arealen 2022					
	asfalt	element (klinkers)	beton	half- en onverhard	Totaal
Fietspaden	112.400 m ²	72.100 m ²	28.600 m ²	27.200 m ²	240.200 m²
Rijbaan	1.004.000 m ²	1.167.300 m ²	25.200 m ²	19.700 m ²	2.216.200 m²
Parkeren	12.000 m ²	290.400 m ²	1.200 m ²	3.700 m ²	307.300 m²
Voetpaden	11.800 m ²	725.200 m ²	2.900 m ²	57.700 m ²	797.600 m²
Overig	50.900 m ²	187.900 m ²	7.500 m ²	18.800 m ²	265.100 m²
Totaal	1.191.100 m²	2.442.900 m²	65.400 m²	127.000 m²	3.826.400 m²

In de periode 2018 tot 2022 zijn de volgende wijzigingen geweest:

- De totale hoeveelheid asfaltwegen is afgenomen met circa 100.000m².
- De totale hoeveelheid elementen wegen is toegenomen met ruim 130.000m².
- De totale hoeveelheid betonverharding is toegenomen met bijna 50.000m²

De wijzigingen zijn ontstaan ten gevolge van areaal uitbreiding in bijvoorbeeld nieuwe wijken, wijzigingen in de openbare ruimte, maar ook dat in toenemende mate asfalt door beton wordt vervangen.

Kwaliteit

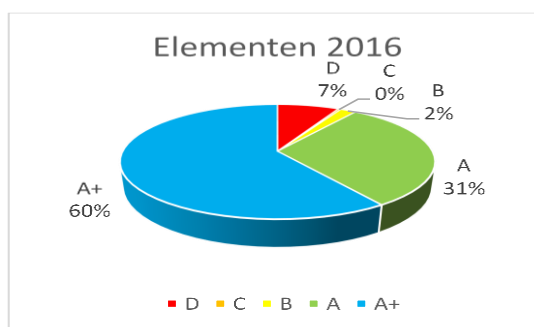
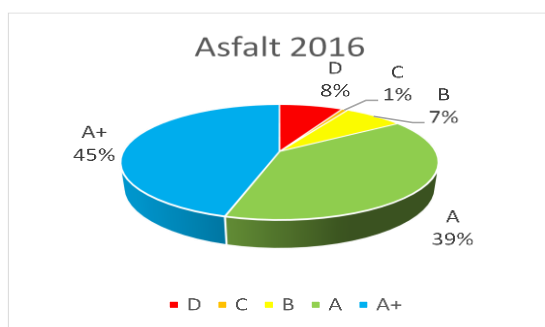
Als kwaliteitsdoelstelling is aangehouden dat de wegen sober en doelmatig worden onderhouden. Hiermee wordt voorkomen dat de veiligheid in gevaar komt, er kapitaalvernietiging plaats vindt en de functie van de weg in gevaar komt.

Eenmaal per 2 jaar worden weginspecties uitgevoerd binnen de gehele gemeente. Op basis daarvan wordt inzicht verkregen in de kwaliteit van de verharding. De beoordeling van de kwaliteit vindt plaats via de CROW werkwijze, een landelijk geaccepteerde inspectie methodiek. Dit maakt het mogelijk schade objectief te beoordelen en te vergelijken met voorgaande jaren of andere gemeenten. In 2022 is de meest recente weg inspectie uitgevoerd.

Inspectie gegevens 2016

Tabel : Kwaliteitsbeoordeling totaal areaal

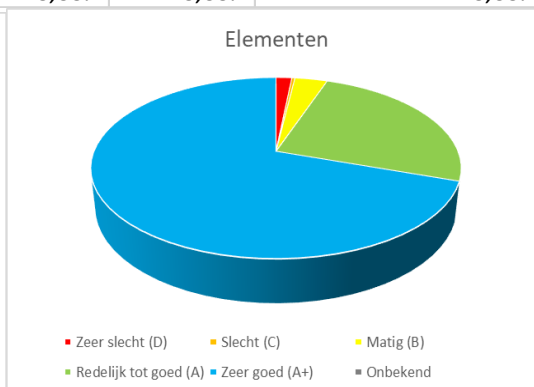
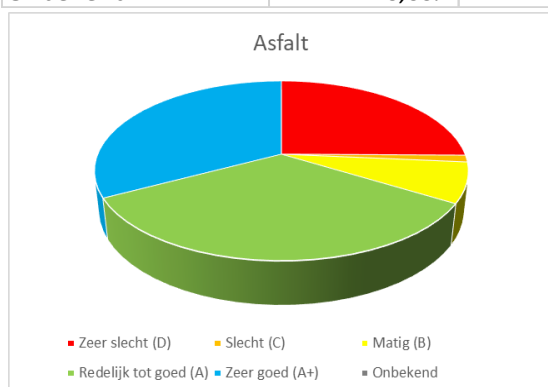
Kwaliteitsbeoordeling	Planjaar		Gemeente Smallingerland 2016		Evenwichtig onderhouden areaal	
			Asfalt	Elementen	Asfalt	Elementen
Zeer slecht (D)	0		8 %	7 %	0 %	0 %
Slecht (C)	1-2		1 %	0 %	8 %	5 %
Matig (B)	3-5		7 %	2 %	12 %	8 %
Redelijk tot goed (A)	> 5		39 %	31 %	60 %	77 %
Zeer goed (A+)	Geen schade		45 %	60 %	20 %	10 %

Uit de wegininspectie van 2016 blijkt dat 8% van de asfaltverhardingen en 7% van de elementverhardingen zich in categorie D bevond.

Inspectie 2022

	Asfalt	Elementen	Beton	Totaal
Zeer slecht (D)	25,19%	1,65%	1,37%	9,22%
Slecht (C)	1,23%	0,32%	0,00%	0,61%
Matig (B)	7,21%	3,39%	1,07%	4,58%
Redelijk tot goed (A)	33,70%	24,87%	0,46%	27,28%
Zeer goed (A+)	32,67%	69,77%	97,10%	58,31%
Onbekend	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Uit de inspectiecijfers van 2022 blijkt dat het aandeel zeer slecht (D) van asfaltwegen is opgelopen naar 25,2% van het volledige areaal. Het aandeel zeer slecht onderhoud (D) elementen is juist afgenomen en ook het percentage matig is afgenomen.

In de notitie van 2018 is de omvang van het achterstallig onderhoud aan asfaltwegen gebaseerd op de visuele kwaliteitsinspectie van 2016. Uit de laatste inspectie (2022) en de praktijkervaringen van de laatste jaren, blijkt dat de werkelijke kwaliteit van de asfaltwegen slechter is en meer middelen vraagt dan voor wegonderhoud tot op heden beschikbaar is. De huidige kwaliteit is minder omdat in het verleden vaak met alleen kleinonderhoud en slijtlagen de wegen in stand gehouden werden. Nu de wegen steeds ouder en het verkeer steeds intensiever en zwaarder wordt volstaan deze maatregelen vaak niet meer. De bestaande asfaltwegen zijn onvoldoende geconstrueerd op het huidige verkeersintensiteiten en aslasten, met name in het buitengebied. Steeds vaker moeten ook onderlagen en tussenlagen worden vervangen. De strenge vorst en de sneeuw in de winter van 2020/2021 heeft de achteruitgang nog verder versneld.

In de afgelopen jaren zijn voor bovenstaande redenen al extra middelen aangevraagd voor wegen. De recente inspectie cijfers 2022 geeft duidelijk aan dat voor met name asfaltwegen extra middelen de komende jaren nodig zijn.

In de afgelopen jaren is het onderhoud aan klinkerwegen en trottoirs (elementen) voldoende geweest, waardoor de kwaliteit van deze verharding is verbeterd en ruim voldoet aan de gestelde eisen. Dit geeft ruimte om de komende jaren meer het accent op onderhoud asfaltwegen te leggen.

In 2018 is in de voorgaande notitie al aangegeven dat de onderhoudskosten wegen in de jaren 2023 en verder zullen toenemen met gemiddeld 300K

Benodigde budgetten en beschikbare budgetten

Uit de inspectiecijfers 2022 volgt hoe de actuele kwaliteit is en voor de eerste 2 planjaren is bepaald welke maatregelen nodig zijn.

	Asfalt	Elementen	Beton	Totaal
2023	€ 1.318.000	€ 237.000	€ 15.000	€ 1.570.000
2024	€ 1.531.000	€ 39.000		€ 1.570.000

Regulier onderhoud wegen op basis van cyclische benadering

De kosten voor de periode 2025 en verder worden bepaald op basis cyclisch beheer. Bij de cyclische methodiek worden onderhoudsmaatregelen voor de totale levensduur van de wegen theoretisch gepland en begroot op basis van de huidige arealen en prijzen.

Cyclisch weg beheer				
jaar	Asfalt	Elementen	Beton	Half - en onverhard
10	slijtlaag			herstellen
20	deklaag	herstraten		
30	slijtlaag			herstellen
40	deklaag (<i>levensduur verlengend</i>)			
50	slijtlaag	vervangen		herstellen
60	deklaag		vervangen	

Op basis van deze cycli en gemiddelde eenheidsprijzen zijn de kosten voor de maatregelen bepaald.

Cyclisch weg beheer			
jaar	Asfalt	Elementen	Totaal
2025	€ 987.000	€ 453.000	€ 1.440.000
2026	€ 1.073.000	€ 400.000	€ 1.473.000
2027	€ 836.000	€ 1.004.000	€ 1.840.000

Aan het einde van de levensduur moeten wegen worden vervangen. Het betreft het vervangen van de gehele constructie. Uit ervaring binnen Smallerland is gebleken dat dit relatief weinig voorkomt dat de gehele constructie moet worden vervangen. Vervangingen binnen stedelijk vinden alleen plaats wanneer er ook het riool vervangen wordt of een herinrichting plaatsvindt.

Wel kan de levensduur van asfaltwegen verlengd worden. Een deklaag vervanging na 40 – 45 jaar, vaak dan gecombineerd met de vervanging van de onderlaag en/of de tussenlaag, zorgt ervoor dat een asfaltweg een langere levensduur krijgt dan 50 jaar. De maatregelen die zorgen voor verlenging van de levensduur mogen geactiveerd worden.

Om die reden wordt een deel van bovenstaande maatregelen geactiveerd; € 600.000,- per jaar

Vervanging wegen op basis van cyclische benadering

Om bovenstaande reden zijn de kosten voor vervanging na levensduur relatief laag.

Op basis van de cycli zien de vervangingskosten er als volgt uit:

Vervanging wegen			
jaar	Asfalt	Elementen	Totaal
2023	€ -	€ 337.000	€ 337.000
2024	€ 291.000	€ 414.000	€ 705.000
2025	€ 232.000	€ 157.000	€ 389.000
2026	€ 56.000	€ 219.000	€ 275.000
2027	€ -	€ 233.000	€ 233.000

Bermonderhoud

Bij wegen onderhoud horen ook de bermen langs wegen en (fiets)paden. Het onderhoud van bermen is het maaien, het aanvullen van gaten en rijsporen en afplaggen van hoogtes naast de weg zodat deze veilig blijft en het regenwater kan afstromen naar de sloot.

Bermen worden niet vervangen.

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven wegen						
		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 1.662.440	€ 1.662.440	€ 1.401.490	€ 1.434.490	€ 1.801.490
	beschikbaar	€ 1.391.026	€ 1.391.026	€ 1.391.026	€ 1.391.026	€ 1.391.026
	verschil	€ -271.414	€ -271.414	€ -10.464	€ -43.464	€ -410.464
Vervanging	investeringen	€ 1.937.000	€ 2.305.000	€ 1.989.000	€ 1.875.000	€ 1.833.000
	vervangen asfaltlagen	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000
	vervangen wegen	€ 337.000	€ 705.000	€ 389.000	€ 275.000	€ 233.000
	versterken en vervangen de	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	
	geactiveerd (alle investerin	€ 1.937.000	€ 2.305.000	€ 1.989.000	€ 1.875.000	€ 1.833.000
	kapitaallast <i>achteraf activeer</i>	€ -	€ 50.903	€ 61.207	€ 52.359	€ 49.167
	toename kapitaalslast		€ 50.903	€ 112.109	€ 164.468	€ 213.635
	beschikbaar		€ -	€ -	€ -	€ -
verschil		€ -50.903	€ -112.109	€ -164.468	€ -213.635	
Totaal verschil		€ -271.414	€ -322.317	€ -122.573	€ -207.932	€ -624.099

De onderhoudskosten nemen dus in 2023 en 2024 met € 271.414 per jaar toe. In de jaren 2025 en 2026 is deze toename minder. Deze toename van onderhoudskosten was al in de vorige notitie 2018 voorzien. De investeringskosten voor vervanging en versterken zijn wel groter dan destijds aangegeven, maar dat heeft met name te maken dat een deel van de werkzaamheden aan de asfaltwegen geactiveerd worden en dat het de bedoeling is een aantal asfaltwegen in het buitengebied te versterken met beton.

Periode 2027 t/m 2032

Voor de periode 2027 t/m 2032 is de verwachting dat de kosten voor weg onderhoud en vervanging zal toenemen doordat het percentage van wegen met einde levensduur toeneemt.

De nu verwachte kosten voor wegbeheer kunnen mogelijk in de toekomst worden verlaagd door:

- 1) Een deel van de wegen in het buiten gebied om te vormen naar wegen die beter geschikt zijn voor het hedendaagse gebruik.
- 2) Asfaltwegen (gedeeltelijk) te vervangen door beton.

Aandachtspunten en risico's

Versterken/vervangen wegen in het buitengebied en (halfverharde) fietspaden door beton

Bij de berekeningen is er van uitgegaan dat de huidige wegen ingericht en gedimensioneerd zijn op het huidige gebruik. Buitenwegen worden steeds vaker door zwaarder wordend landbouwverkeer gebruikt. De praktijk laat zien dat deze wegen hierop niet zijn berekend. Het gevolg daarvan is veel schade en herstelmaatregelen. Dit leidt tot hogere kosten voor onderhoud.

Vanuit duurzaamheid en beperking onderhoudskosten worden steeds vaker (halfverharde) fietspaden en wegen vervangen door betonpaden en wegen.

Ook bij de versterking van de wegen in het buitengebied wordt beton (stroken) toegepast. Daarbij wordt de zijkant van de asfaltweg weggefreed en vervangen door beton. Hierdoor wordt de asfaltconstructie goed opgesloten en vindt geen afbrokkeling van de asfalt verharding meer plaats.

Komende periode worden een aantal onderzoeken en pilots uitgevoerd hoe deze problematiek op te lossen; op welke wijze de wegen kunnen worden versterkt, welke middelen daarvoor nodig zijn en wat voor besparing deze geven op het berekende regulier onderhoudsbudget.

Hiervoor wordt in de komende 4 jaar jaarlijks vooreerst € 1.000.000,- beschikbaar gesteld. Na de eerste onderzoeken en pilots wordt duidelijk welke bedragen daadwerkelijk nodig zijn. Omdat dit om versterking van de buitenwegen gaat, waardoor de levensduur wordt verlengd en vervangen van paden en wegen, worden deze kosten geactiveerd (ca. 25.000, per jaar).

5.3 Riolering incl. duikers

Huidige situatie riolering (vGRP)

Om afvalwater uit de woonomgeving te verwijderen is de riolering een onmisbare voorziening. Het zorgt voor de bescherming van de volksgezondheid en het milieu. De inzameling en transport van afvalwater, doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater en het voorkomen van structurele grondwateroverlast zijn gemeentelijk taken. De wettelijke basis hiervoor is opgenomen in de Waterwet en de Wet Milieubeheer en wordt per gemeente vastgelegd in een verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP).

In een vGRP moet staan hoe invulling is gegeven aan de drie zorgplichten (afvalwater, hemelwater en grondwater) en op welke wijze de zorg hiervoor financieel is vertaald. De invulling van een vGRP is afgestemd op de overige beleidsterreinen van de gemeente en het beleid van waterschap en provincie.

Het huidige vGRP voor de gemeente Smallingerland is in de loop van 2020 en begin 2021 opgesteld en beslaat de periode 2022 tot en met 2025. Jaarlijks wordt een evaluatie gehouden, waarbij met name kosten, planning en stand van zaken met betrekking tot uitvoering van maatregelen behandeld worden.

Halverwege de planperiode wordt een tussenevaluatie gehouden, waarbij met name kosten en planning en de stand van zaken met betrekking tot uitvoering van inzichtelijk gemaakt worden. Jaarlijks vindt in de jaarstukken een financiële verantwoording plaats.

Duikers

Met een duikerbuis wordt een waterdoorgang onder wegen of dijken gecreëerd om waterwegen of waterpartijen met elkaar te verbinden. Duikers zijn over het algemeen van beton of van kunststof (PVC).

Huidige situatie

In de overdracht van het stedelijk water is het beheer en de verdeelsleutel van de vijvers, de sloten, de duikers en andere objecten vastgelegd zoals peil regulerende kunstwerken tussen het waterschap en de gemeente(n).

Voor zover op dit moment bekend worden er 936 duikers met een gezamenlijke lengte van 17,5 kilometer beheerd. Waarbij voor het bepalen van de hoeveelheden de bestanden van de gemeente en het waterschap zijn gekoppeld en met elkaar vergeleken.

Duikers arealen 2022	
Diameterbereik	Totale lengte
t/m 250 mm	2532 m1
300 t/m 500 mm	9316 m1
600 mm en groter	5736 m1

In de komende planperiode wordt de exacte ligging en de kwaliteit van de duikers nader geïnventariseerd, onderzocht en verwerkt in het beheersysteem. De kosten hiervan bedragen € 10.000,-

Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud

Omdat de exacte hoeveelheden aan duikers en de huidige kwaliteit nog niet helemaal in beeld zijn, wordt voorlopig een onderhoudsbudget aangehouden van € 6.315, gebaseerd op de nu bekende hoeveelheden.

Diameterbereik	Totale lengte	Regulier onderhoud doorstroming	Totaal
t/m 250 mm	2532	€ 0,30	€ 759,60
300 t/m 500 mm	9316	€ 0,35	€ 3.260,60
600 mm en groter	5736	€ 0,40	€ 2.294,40
Totaal onderhoud			€ 6.315

Vervanging

Ook is de vervangingsopgave voor duikers nog niet geheel duidelijk. Daarom wordt vooralsnog een vervangingsbudget aangehouden gebaseerd op de nu bekende hoeveelheden.

Diameterbereik	Totale lengte	Vervangingskosten per m1	Totaal
t/m 250 mm	2532	€ 2,50	€ 6.330,00
300 t/m 500 mm	9316	€ 4,00	€ 37.264,00
600 mm en groter	5736	€ 6,50	€ 37.284,00
Totaal vervangingskosten			€ 80.878

Omdat duikers onderdeel zijn van het rioleringsysteem worden de vervangingskosten geactiveerd en afgeschreven in 55 jaar.

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven duikers						
		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 6.315	€ 6.315	€ 6.315	€ 6.315	€ 6.315
	eenmalig onderzoek	€ 10.000				
	beschikbaar	€ 5.990	€ 5.990	€ 5.990	€ 5.990	€ 5.990
	verschil	€ -10.325	€ -325	€ -325	€ -325	€ -325
Vervanging	investeringen	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000
	geactiveerd (alle investeringen)	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000
	kapitaallast <i>achteraf activeren na boekjaar</i>	€ 2.121	€ 2.121	€ 2.121	€ 2.121	€ 2.121
	toename kapitaalstlast		€ 2.121	€ 4.241	€ 6.362	€ 8.483
	beschikbaar		€ -	€ -	€ -	€ -
	verschil		€ -2.121	€ -4.241	€ -6.362	€ -8.483
Totaal verschil		€ -10.325	€ -2.446	€ -4.566	€ -6.687	€ -8.808

Bij de opstelling van de volgende notitie kapitaalgoederen zal het te voeren beheerregime en de hieraan gerelateerde kosten voor de duikers definitief in beeld zijn gebracht.

5.4 Water

Huidige situatie

Het oppervlakte open water is in zes types water opgedeeld met de volgende hoeveelheden.

Areaal water 2022		
	Lengte (m)	Oppervlakte (m2)
Vaarwegen	22.547	738.291
Hoofdwatergangen	22.841	228.521
Secundaire watergangen	52.702	258.061
Vijvers	26.201	434.490
Schouw watergangen	159.222	463.223
Niet schouw watergangen	59.274	134.409
Totaal hoeveelheden	342.787	2.256.995

Vaarwegen

Bevaarbaar water in het buitengebied in de havens, Drachtstervaart tot in het centrum en vaarwater rondom de Sanding.

Hoofdwatergangen

Belangrijk voor de afwatering. Wetterskip is verantwoordelijk. Binnenstedelijk wordt het beheer uitgevoerd door gemeente.

Secundaire watergangen

Belangrijk voor de afwatering. Wetterskip is verantwoordelijk. Binnenstedelijk wordt het beheer uitgevoerd door gemeente.

Vijvers

Vijvers zijn onderdeel van het afwateringssysteem. Binnenstedelijk wordt het beheer uitgevoerd door gemeente.

Schouwwateren

Deze watergangen staan "onder schouw" bij het Wetterskip en zijn belangrijk voor de ontwatering. Wetterskip is verantwoordelijk en controleert op de juiste waterdieptes.

Niet schouwwater

Wel belangrijk voor de afwatering maar vallen niet onder de verantwoordelijkheid en controle van het Wetterskip.

Het onderhoud van water bestaat uit het algemeen uit 2 onderhoudsmaatregelen:

Baggeren: het verwijderen van baggerslib zodat de waterbodem op voldoende diepte blijft waardoor aan de vaar-, afvoer- en waterbergingsfunctie kan worden voldaan.

Hekkelen: Door te hekkelen wordt voorkomen dat watergangen en vaarwegen dichtgroeien met riet en waterplanten en daarmee hun functie verliezen voor de doorstroming van water. Specifiek voor wat betreft de afvoerfunctie stelt het Wetterskip eisen, waaraan de gemeente moet voldoen.

Wetgeving

De uitwerking van de Waterschapswet, de Waterwet (2010) en de landelijke afspraken tussen de UvW en de VNG (2004) leiden ertoe dat het waterschap als verantwoordelijke overheid de kosten gaat dragen voor het onderhoud van alle hoofdwateren, secundaire wateren en kunstwerken. Het gaat hierbij om de waterschapstaak die vooral gericht is op de waterafvoer/waterberging en niet op esthetische en ecologische aspecten. Daartoe heeft het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslan op 29 maart 2011 de Kadernotitie overdracht waterbeheer in bebouwd gebied vastgesteld.

Benodigde en bestaande budgetten

Baggeren

De kosten voor het handhaven van de minimaal noodzakelijke kwaliteit (sober en doelmatig) zijn op basis van de volgende uitgangspunten berekend. Vaarwegen moeten op de minimale diepte die op de vaarwegenkaart staat worden onderhouden. Hierop is vaak een indeling gemaakt naar vaarklassen. Dit is ook de diepte die de gemeente Smallingerland aanhoudt voor het baggeren van de vaarwegen. Zodra de minimale diepte is bereikt (aangrijpdiepte) wordt de watergang gebaggerd tot onderhoudsdiepte.

De watergangen hebben een functie voor wat betreft de afvoer van water, hemelwater opvang en grondwaterstandregulering. Het Wetterskip stelt eisen ten aanzien van de diepte van de watergangen in verband met de waterafvoerfunctie. Voor de grondwaterstandregulering en de hemelwateropvang is het minimaal noodzakelijke niveau 1 meter. De baggerkosten voor de vijvers worden betaald vanuit het VGRP.

Watergangen

Voor het baggeren van de watergangen en vijvers is jaarlijks een budget van € 278.000,- beschikbaar. Daarvan wordt 190.000 in rekening gebracht bij het Wetterskip.

De kosten voor baggeren van watergangen en vijvers neemt de komende jaren flink toe. Naast de huidige prijsstijgingen en hogere verwerkingskosten van baggerspecie, moet er in komende jaren ook meer gebaggerd worden. Het plan is namelijk dat in 2026 het baggeren van hoofdwatergangen en secundaire watergangen wordt overgenomen door het Wetterskip. Voor dat overdrachtsmoment moeten een aantal extra watergangen nog gebaggerd worden. Daarna zullen de kosten voor baggeren afnemen en de vergoeding vanuit het Wetterskip vervallen.

Vaarwegen

Voor het baggeren van de vaarwegen is gemiddeld een budget van € 324.000.

Dit budget zit in een reserve.

De kosten voor het baggeren van vaarwegen blijven nagenoeg gelijk aan de voorgaande jaren, met een structureel budget van € 326.750 per jaar. Dit is een gemiddeld bedrag: het ene jaar zal er niets nodig zijn, het andere jaar een veelvoud hiervan. Daarom is voor baggeren vaarwegen een reserve "baggeren vaarwegen" ingesteld, waarin overschotten en tekorten met elkaar verrekenend kunnen worden.

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven baggeren						
		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd Watergangen en vijvers	€ 536.763	€ 470.068	€ 497.180	€ 527.402	€ 389.078
	<i>Hoofdwatergangen</i>	€ 241.935	€ 152.793	€ 24.554	€ 18.994	€ 96.626
	<i>Secundaire watergangen</i>	€ 209.052	€ 173.021	€ 312.505	€ 160.671	€ 157.046
	<i>Vijvers</i>	€ 4.776	€ 63.254	€ 79.121	€ 266.737	€ 54.406
	<i>overige kosten o.a. dieptes peilen</i>	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000	€ 81.000
	beschikbaar	€ 278.000	€ 278.000	€ 278.000	€ 278.000	€ 278.000
	verschil	€ -258.763	€ -192.068	€ -219.180	€ -249.402	€ -111.078
Onderhoud	benodigd Vaarwegen	€ 38.000,00	€ 603.000,00	€ 538.000,00	€ 128.000,00	
	<i>Drachtstervaart buitenstvallaat</i>		€ 490.000,00			
	<i>Smalle EE</i>			€ 500.000,00		
	<i>Opvaart naar de Tike</i>		€ 75.000,00			
	<i>Drachtstervaart ondieptes</i>				€ 90.000,00	
	<i>overige vaarten</i>					
	<i>overige kosten o.a. dieptes peilen</i>	€ 38.000	€ 38.000	€ 38.000	€ 38.000	
Reserve Vaarwegen: gemiddelde over 4 jaar		€ 326.750	€ 326.750	€ 326.750	€ 326.750	
	beschikbaar	€ 324.000	€ 324.000	€ 324.000	€ 324.000	
	verschil	€ -2.750	€ -2.750	€ -2.750	€ -2.750	€ -
	Totaal verschil	€ -261.513	€ -194.818	€ -221.930	€ -252.152	€ -111.078

Hekkelen

Beroepsvaarwegen worden onderhouden door de Provincie en recreatieve vaarwegen buiten-gebied worden onderhouden door het Wetterskip en binnen bebouwd gebied door de gemeente. Vaarwegen worden tot nu toe niet gehekkeld.

Het hekkelen van de hoofdwatgangen zijn een verplichting van het Wetterskip. Met het Wetterskip is hiervoor een overeenkomst en afsprakendocument afgesloten.

De belangrijkste afspraken zijn;

- De gemeente onderhoud naast de secundaire watgangen ook de hoofdwatgangen en krijgt daarvoor een vergoeding van het waterschap;
- De gemeente ontvangt vergoedingen voor hoofdwatgangen, secundaire watgangen en de verbrede gedeelten in die watgangen (aangeduid als vijvers).

Praktisch alle watgangen en vijvers worden jaarlijks gehekkeld om dichtgroeien te voorkomen en de afvoerfunctie te waarborgen. Voor de meeste watgangen stelt het Wetterskip hieraan eisen, waaraan de gemeente moet voldoen. Het Wetterskip controleert periodiek of de gemeente aan de verplichting voldoet.

Voor onderhoud watgangen is nu een structureel budget beschikbaar van € 915.430,-. Ook de kosten voor hekkelen nemen toe de komende jaren.

Er is raamovereenkomst opgesteld voor een periode van 4 jaar voor "Onderhoud watgangen gemeente Smallingerland" en deze is Europees aanbesteed. In 2024 moet het onderhoud aan de watgangen opnieuw Europees zijn aanbesteedt. De verwachting is dat hiervoor in 2024 € 200.000,- extra voor moet worden gereserveerd.

In deze raamovereenkomst is de hekkelgang van alle watgangen opgenomen inclusief de afvoer van het hekkelafval.

Naast de werkzaamheden in de overeenkomst zijn er nog ander werkzaamheden:

Zomerschouw: Mede door de hogere temperaturen groeien vijvers vol waardoor zomeronderhoud nodig is. Dit onderhoud wordt jaarlijks bepaald.

Onderhoud langs walkanten in havens: Aangezien de waterdiepte langs beschoeiing of damwand in een haven minder diep is, is vaker onderhoud nodig.

Exoten bestrijden: Exoten dienen te worden bestreden. Op de kant hebben wordt er direct op geacteerd en wordt de plant gemaaid of verwijderd. In vijverpartijen wordt een boot ingezet met een hark die door de bodem roert om de wortel zo veel als mogelijk te verwijderen.

Ecologische werkprotocollen: Voor uitvoering is een ecologisch werkprotocol verplicht. Hiervoor is onderzoek nodig om aan te tonen wat er conform de wet natuurbescherming aanwezig is.

Onderhoudskosten watgangen - hekkelen	
Raamovereenkomst	€ 931.500
Overige werkzaamheden:	€ 233.550
<i>zomerschouw</i>	
<i>onderhoud langs walkanten</i>	
<i>exoten bestrijden</i>	
<i>ecologisch onderzoek</i>	
Totaal	€ 1.165.050

Watgangen worden niet vervangen. Er zijn dus geen structurele kosten voor vervanging opgenomen.

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven hekkelen						
		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 1.190.050	€ 1.175.050	€ 1.165.050	€ 1.165.050	€ 1.165.050
	<i>regulier onderhoudskosten</i>	€ 1.165.050	€ 1.165.050	€ 1.165.050	€ 1.165.050	€ 1.165.050
	<i>aanbestedingskosten</i>	€ 25.000	€ 10.000			
	beschikbaar	€ 921.180	€ 921.180	€ 921.180	€ 921.180	€ 921.180
Totaal verschil		€ -268.870	€ -253.870	€ -243.870	€ -243.870	€ -243.870

De onderhoudskosten voor water nemen toe met ruim 500.000 in 2023 tot 700.000 in 2026. Vooral de prijsverhogingen voor brandstof, arbeid en het afvoeren voor bagger en hekkelafval veroorzaken deze verhoging. In 2024 de huidige raamovereenkomst voor hekkelen opnieuw moet worden aanbesteed. De verwachting is dat de kosten ten gevolge van de prijsverhogingen zullen toenemen voor het onderhoudsbestek. Deze meerkosten zijn niet opgenomen in deze notitie

Aandachtspunten en risico's

Overeenkomst OSW (Overdracht Stedelijk Water) met Wetterskip

Voor het onderhoud van watergangen krijgen we een vergoeding van het Wetterskip. Het Wetterskip wil de vijverregeling wijzigen. Welke gevolgen dit heeft is niet bekend op dit moment.

Afspraken met Wetterskip over waterdiepte zijn ook nog niet afgerond (ook onderdeel van de overeenkomst OSW). Het risico is dat het toekomstige onderhoudsprofiel (de diepte waar op gebaggerd wordt) van het Wetterskip per 2026 niet overeenkomt met het huidige onderhoudsprofiel. Nu is er altijd gebaggerd tot de vaste bodem wat ook nodig is voor de doorstroming. Wanneer het Wetterskip zich houdt aan de waterdiepte dan is de vraag wie de kosten voor het dieper baggeren voor de doorstroming op zich neemt. Welke gevolgen dit heeft voor hekkelen is op dit moment ook niet bekend

Onderhoud schouwwater is geen structureel beheer

Het baggeren van schouwwater in het buitengebied hebben we niet in beheer. Wanneer zich problemen voordoen dan worden we hiervoor aangeschreven door het Wetterskip. Vooraf weten we niet wanneer en hoeveel. In het verleden waren de kosten ongeveer € 100.000 / per 4 jaar. Als dit aan de orde is zullen deze kosten worden meegenomen in de desbetreffende Bestuursrapportages.

Baggerslib meer vervuild

Voor stortkosten is een gemiddelde gerekend (vervuild en schone bagger). De bagger van de laatst gebaggerde wateren en vaarwegen was tot nu voor een groot deel erg vervuild waardoor de afvoerkosten beduidend hoger zijn. Tot nu toe hebben we de gemiddelden nog niet aangepast naar deze vervuilingsgraad omdat dit op dit moment niet goed te bepalen is.

Overdracht Vaarweg naar Oudega

De vaarweg naar Oudega wordt in beheer overgedragen naar de Provincie. De kosten hiervoor zijn onderdeel van het project Oudega aan het water en niet opgenomen in dit overzicht.

Overdracht Vaarweg Polderhoofd kanaal

De vaarweg Polderhoofd kanaal wordt in beheer overgedragen naar de Provincie / Wetterskip. De kosten hiervoor zijn niet opgenomen in dit overzicht. Afhankelijk van afspraken over baggerdiepte kunnen de kosten worden berekend. Hiervoor is nog geen overeenkomst.

5.5 Gebouwen

Huidige situatie

In onderstaande tabel zijn de gebouwen, weergegeven waarvan de gemeente eigenaar is en waarbij de gemeente (deels) verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud. Binnen de gemeente zijn meerdere afdelingen bij het beheer en onderhoud van gebouwen betrokken.

Arealen gemeentelijke gebouwen 2022	
Type gebouw	Aantal
Dienstgebouwen	14
Gebouwen in gebruik bij derden	16
Welzijnsaccommodaties	13
Gymzalen	8
Sporthallen	2
Zwembad	1
Woningen	2

De uitvoering van het onderhoud van de sporthallen, het zwembad en de gymzalen zijn door de beleidsafdeling contractueel ondergebracht bij het sportbedrijf. Met het sportbedrijf zijn afspraken gemaakt over wie de lasten draagt van welk onderhoud. In grote lijn komt het erop neer dat de gemeente de lasten draagt van het groot onderhoud en vervanging (bijvoorbeeld van technische installaties) en het Sportbedrijf voor het dagelijks- en klein onderhoud. Wanneer het sportbedrijf groot onderhoud wil uitvoeren bij een sportgebouw of gymzaal dienen ze daarvoor een subsidieverzoek in bij de gemeente. Het Sportbedrijf is zelf verantwoordelijk voor de uitvoering. De gemeente houdt steekproefsgewijs toezicht op de uitvoering van de grootonderhoud werkzaamheden.

De gemeente is eigenaar van de gebouwen in gebruik bij derden, wijkcentra, dorpshuizen, en jeugdcentra, en heeft een huur- of gebruiksovereenkomst met de gebruikers. De gemeente is verantwoordelijk voor het groot onderhoud en de vervanging. Het dagelijks onderhoud en klein onderhoud is voor rekening van de gebruikers (huurders). Hiervoor zijn gebruiks- of huurovereenkomsten opgesteld waarbij een demarcatie is gemaakt voor het onderhoud van betreffend gebouw. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de schoolgebouwen.

Beschikbare en benodigde budgetten

Bij de inventarisatie van de noodzakelijke bedragen voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is uitgegaan van het op een sober en doelmatige manier, in stand houden van de huidige gebouwen. Daarmee bedoelen we minimale werkzaamheden die nodig zijn om kapitaalvernietiging te voorkomen, veiligheid te waarborgen, en om aan de geldende wet- en regelgeving te voldoen.

In de komende jaren kan de nieuwe nota grond- en vastgoed en de ontwikkelstrategie invloed hebben op de posities van de budgetten. De nieuwe nota grond- en vastgoed is op dit moment namelijk nog niet geïmplementeerd. Het wegvallen van gebouwen die zijn opgenomen in de ontwikkelstrategie kan invloed hebben op het totaal van de benodigde budgetten. Nu is het nog niet geheel duidelijk om hoeveel gebouwen dit zal gaan. Aan gebouwen waarvan we nu weten dat deze opgenomen worden in de ontwikkelstrategie of zullen worden afgestoten voeren wij nu alleen instandhoudingsonderhoud uit.

In 2019 heeft de gemeente een operationeel gegevensbeheerder gebouwen aangenomen. Deze heeft voor deze kadernotitie alle gebouwen geïnspecteerd, waarvan het onderhoud door de gemeente wordt uitgevoerd. Op basis daarvan is een volledige en actuele planning gemaakt van de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden en vervangingsinvesteringen oftewel een

meerjaren onderhoudsplan (MJOP). Hierin staat aangegeven welke werkzaamheden wanneer uitgevoerd moeten worden en tegen welke kosten. De MJOP's die door de operationeel gevegensbeheerder zijn opgesteld vormen de basis voor de in dit rapport noodzakelijke structurele budgetten voor onderhoud.

Begin 2021 heeft BCN de MJOP's opgesteld voor het Sportcentrum, Sporthal de Drait en het zwembad De Welle staan de komende jaren voor sloop en nieuwbouw op de planning. In deze gevallen heeft BCN zich hier beperkt tot lasten voor het in stand houden van deze gebouwen tot sloop. Alle vervangingsinvesteringen en onderhoud zullen tot een minimum worden beperkt en zijn enkel bedoeld om de voorzieningen komende tijd op een verantwoorde wijze te kunnen blijven gebruiken. Gezien de beperkte levensduur zullen alle investeringen in deze gebouwen eenmalig worden gedekt. De MJOP's voor de nieuwe gebouwen sporthal De Drait en Zwembad De Welle moeten nog worden afgerond.

Bureau Linthorst heeft voor de gymzalen de MJOP's geactualiseerd. Vanwege de plannen vanuit de beleidsafdeling is ook hier een aantal gymzalen niet opgenomen. Deze zullen de komende jaren namelijk opgenomen worden in vervangende nieuwbouw bij scholen en multifunctionele gebouwen. De in 2018 gemaakte MJOP's volstaan nog voor deze gymzalen. Met het sportbedrijf is afgesproken dat bij deze gymzalen ook alleen instandhoudingsonderhoud wordt uitgevoerd. Wat er in nieuwe situatie aan onderhoud uitgevoerd moet worden is nog niet duidelijk. Ook zou het zo kunnen zijn dat wordt besloten om nieuwe gymzalen eventueel aan de hierbij nieuw te bouwen scholen over te dragen aan de schoolbesturen van de nieuw te bouwen scholen

Er is vervolgens een financiële vertaling gemaakt van de bedragen uit de MJOP's naar budgetten.

Er is een indeling gemaakt in de volgende categorieën:

- Dagelijks- en contractonderhoud: Dit betreft de lasten van klein/dagelijks onderhoud en contractonderhoud voor bijvoorbeeld de CV's, brandmeldinstallaties, inbraakinstallaties, noodverlichtingsinstallaties, blusmiddelen, legionellabeheer etc.,
- Groot onderhoud: Dit betreft periodiek onderhoud van veelal ingrijpende aard op een substantieel deel van het gebouw en dat na een langere periode van gebruik moet worden verricht. Groot onderhoud is niet levensduur verlengend, zoals renovatie, maar is erop gericht om het gebouw juist gedurende de levensduur in goede conditie te houden.
- Vervangingsinvesteringen: Dit betreft uitgaven voor investeringen die langjarig meegaan en meer kosten dan € 10.000 (dit is de activeringsgrens voor investeringen met economisch nut). Ook uitgaven boven dit bedrag die leiden tot een significante kwaliteitsverbetering, een levensduurverlenging en/of noodzakelijk zijn om te voldoen aan wet- en regelgeving vallen hier onder. Deze investeringen moeten worden geactiveerd en afgeschreven. De hierbij gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de reële gebruiksduur.

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven Gebouwen						
		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 1.143.109	€ 998.592	€ 1.022.321	€ 1.016.552	€ 1.189.903
	beschikbaar	€ 795.700	€ 795.700	€ 795.700	€ 795.700	€ 795.700
	verschil	€ -347.409	€ -202.892	€ -226.621	€ -220.852	€ -394.203
Vervanging	investeringen	€ 77.310	€ 46.953	€ 79.398	€ 51.132	€ 278.411
	geactiveerd	€ 77.310	€ 46.953	€ 79.398	€ 51.132	€ 278.411
	kapitaallast <i>achteraf activeren</i>	€ -	€ 4.995	€ 2.589	€ 5.928	€ 3.818
	toename kapitaalslast	€ -	€ 4.995	€ 7.585	€ 13.513	€ 17.331
	beschikbaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	verschil	€ -	€ -4.995	€ -7.585	€ -13.513	€ -17.331
Totaal verschil		€ -347.409	€ -207.887	€ -234.206	€ -234.365	€ -411.534

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud bij de gebouwen.

Over de periode 2023-2026 is er voor het onderhoud in totaal een tekort van ca. € 1.000.000,-. Het jaarlijkse saldo op onderhoud wordt altijd geëgaliseerd met de verschillende onderhoudsreserves voor gebouwen. Het saldo in deze reserve is voor de komende jaren toereikend.

Voor de periode 2023 – 2026 is daarmee geen extra budget noodzakelijk voor het onderhoud van gebouwen. De jaarlijkse ontwikkeling van de reserves onderhoud gebouwen is in onderstaande tabel weergegeven.

Reserve Onderhoud Gebouwen					
	2023	2024	2025	2026	2027
stand 1/1	€ 2.193.000,00	€ 1.845.591,00	€ 1.642.699,00	€ 1.416.078,00	€ 1.195.226,00
mutatie	€ -347.409,00	€ -202.892,00	€ -226.621,00	€ -220.852,00	€ -394.203,00
stand 31/12	€ 1.845.591,00	€ 1.642.699,00	€ 1.416.078,00	€ 1.195.226,00	€ 801.023,00

De stand per 1 januari 2023 kan nog veranderen vanwege bijvoorbeeld de mutaties in de jaarstukken 2022.

Aandachtspunten en risico's gebouwen

Intern is het vastgoed over meerdere afdelingen verspreid. De nota grond- en vastgoedbeleid moet nog worden geïmplementeerd en het accommodatieplan is nog in ontwikkeling. Dit geeft enige risico op inefficiëntie en onduidelijkheden en verantwoordelijkheden tussen gemeente en haar gebruikers (huurders).

Duurzaamheid is in deze notitie nog niet opgenomen. Wel is in de nota grond- en vastgoed, (dat nog moet worden geïmplementeerd), opgenomen dat er met het verduurzamen van het permanent bezit een bedrag van circa € 6 tot 8 mln. gemoeid is.

5.6 Groen

Huidige situatie

In de gemeente Smallingerland zijn in 2022 de volgende groenhoeveelheden aanwezig.

Groenarealen 2022	
Bomen	28.000 st
Bosplantsoen (incl. bos en houtsingels)	856.000 m2
Heesters	213.000 m2
Hagen	33.000 m2
Vaste planten en rozen	37.000 m2
Gras (gazon int./ext., bermen en wadi's)	3.374.000m2

Kwaliteit

Ten aanzien van het kapitaalgoed groen is in de notitie 2018 bepaald deze duurzaam in stand te houden op basis van sober en doelmatig. Volgens de CROW beeldkwaliteitscatalogus komt dit overeen met het onderhoudsniveau B en C. In deze catalogus is voor alle disciplines in de openbare ruimte de kwaliteit gekoppeld aan een duidelijk beeld. Hiermee kan de kwaliteit eenduidig en meetbaar worden vastgelegd.

Groen is heel belangrijk voor het welbevinden en de gezondheid van onze inwoners en de aantrekkelijkheid van onze gemeente. Er is sprake van een grote maatschappelijke waarde.

Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud

Onderhoud beeldbestek is in 2021 opnieuw aanbesteed voor een periode van 4 jaar. Jaarlijkse kosten zijn € 1.635.000,-. Vanaf 2025 wordt het beeldbestek opnieuw aanbesteed. De verwachting is dat de kosten dan toenemen.

Naast het bestekonderhoud worden jaarlijks kap- en snoeiwerkzaamheden gedaan en de extensieve terreinen beheerd. Om groenonderhoudswerkzaamheden volgens de Wet natuurbescherming uit te voeren wordt gewerkt volgens een ecologisch werkprotocol. Aanvullende ecologische onderzoeken zijn daarbij nodig. Tenslotte wordt nog een aantal overige onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd door lokale aannemers, zoals het herstellen en doorzaaien van gazons, het vervangen van dode planten (inboet), afplaggen gazonranden langs voet- en fietspaden (zodat het regenwater kan afstromen) en overige kleine werkzaamheden. De totale jaarlijkse kosten van voornoemde werkzaamheden die door aannemers worden uitgevoerd zijn ca. € 420.000,-.

Jaarlijkse uitvoeringskosten regulier groenonderhoud	
boomonderhoud	€ 100.000
heesteronderhoud	€ 135.000
onderhoud extensieve terreinen	€ 90.000
overige groenwerkzaamheden	€ 95.000
beeldbestek tot 2024	€ 1.635.000
Totaal	€ 2.055.000

Het huidige budget voor groenonderhoud is € 1.942.200,-

Vervanging

Na vier jaar vervangingsonderhoud voor het kapitaalgoed groen te hebben uitgevoerd zijn nieuwe inzichten verkregen. Zo is het uitgangspunt om 1-op-1 te vervangen binnen een be-

staande beheergroep. In bepaalde situaties gaat deze regel niet op. Dit kan bijvoorbeeld ontstaan door buurtparticipatie omdat een andere groeninrichting gewenst wordt. Maatwerk is dan vereist.

Daarnaast zijn de vervangingsintervallen op onderdelen aangepast en zijn de eenheidsprijzen marktconform bijgesteld. Per beheergroep zal hier op worden ingegaan.

- **Bomen en bosplantsoen**

Voor het aanwezige areaal bomen is de vervangingsinterval voor de levensduur bijgesteld. We zien dat bomen binnen de bebouwde kom eerder worden vervangen dan buiten de bebouwde kom. Hier liggen verschillende oorzaken aan ten grondslag zoals verstening, ruimtegebrek en verminderde vitaliteit.

Het areaal bosplantsoen, bos en houtsingels is in totaal toegenomen met ca. 230.000m² omdat nu ook de bossen in het buitengebied zijn toegevoegd aan het te vervangen areaal. Ondanks de toename van het areaal bosplantsoen is het benodigde vervangingsbudget afgenomen doordat de bomen binnen de beheergroepen bosplantsoen, bos en houtsingels minder frequent aan vervanging toe zijn. Voor deze beheergroepen volstaat vaak tijdig snoeien/afzetten als beheersmaatregel. Hierdoor krijgt natuurlijke verjonging weer kans. Daarom is vervanging niet nodig. Het vervangings-percentages is op dit onderdeel aangepast.

- **Heesters en hagen**

Ten aanzien van de beheergroep heesters en hagen is de vervangingsinterval iets naar onderen bijgesteld. Hierdoor wordt deze beheergroep minder frequent vervangen omdat de huidige kwaliteit/vitaliteit nog voldoende is.

- **Vaste planten en rozen**

Voor de beheergroep vaste planten en rozen is de vervangingsinterval niet gewijzigd. Wel constateren we dat wanneer rozen worden vervangen we dit areaal vaak omvormen naar andere beheergroepen. Het merendeel van het bestaande rozenareaal bestaat uit grote vakken met alleen maar rozen. In de jaren '70 t/m '90 van de vorige eeuw werd dit nog veel toegepast. In veel wijken merken wij dat bewoners een andere groeninrichting willen. Ook zijn rozen relatief duur in onderhoud. Het rozenareaal dat in slechte conditie verkeert, krijgt daarom een andere groeninrichting. Daarbij wordt gestreefd naar een goedkoper groenonderhoud. Dit is ook een opgave die voortkomt uit de gemeentelijke bezuinigingen.

Zoals eerder aangehaald zijn de eenheidsprijzen voor vervanging marktconform bijgesteld. De eenheidsprijzen zijn aanzienlijk gestegen. Ondanks deze prijsstijgingen valt het totale jaarlijkse vervangingsbudget met circa € 100.000,- lager uit ten opzichte van de periode 2019 t/m 2022. In de periode 2019 t/m 2022 was het totale vervangingsbudget € 620.000,-. Voor de komende periode 2023 t/m 2026 is de verwachting dat een totaal budget van circa € 521.500,- voldoende is. Dit komt met name door de aangebrachte wijzigingen in het areaal bomen en bosplantsoen.

Arealen vervanging i.c.m. jaarlijkse investeringen		
Bomen	28.000 st	€ 225.000
Bosplantsoen (incl. bos en houtsingels)	856.000 m ²	€ 59.000
Heesters	213.000 m ²	€ 146.500
Hagen	33.000 m ²	€ 15.000
Vaste planten en rozen	37.000 m ²	€ 76.000
Totaal		€ 521.500

Bij de bepaling van de jaarlijkse afschrijvingslasten worden bomen en bosplantsoen gemiddeld in 60 jaar afgeschreven, heesters en hagen in 30 jaar en rozen en vaste beplanting in 10 jaar. De jaarlijkse investering voor vervanging van vaste planten en rozen wordt niet geactiveerd omdat deze onder de activeringsgrens van € 100.000,- ligt. De overige investeringen worden wel geactiveerd en leiden tot een kapitaalslast die jaarlijkse met circa € 14.600,- structureel toeneemt, bij een rente van 1%. In 2027 is deze last opgelopen tot € 169.800,-

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven groen		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 2.055.000	€ 2.055.000	€ 2.055.000	€ 2.055.000	€ 2.055.000
	beschikbaar	€ 1.942.200	€ 1.942.200	€ 1.942.200	€ 1.942.200	€ 1.942.200
	verschil	€ -112.800	€ -112.800	€ -112.800	€ -112.800	€ -112.800
		€ 2.018.200				
Vervanging	investeringen	€ 521.500	€ 521.500	€ 521.500	€ 521.500	€ 515.000
	waarvan éénmalig	€ 76.000	€ 76.000	€ 76.000	€ 76.000	€ 76.000
	beschikbaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	verschil	€ -76.000	€ -76.000	€ -76.000	€ -76.000	€ -76.000
	geactiveerd	€ 445.500	€ 445.500	€ 445.500	€ 445.500	€ 445.500
	kapitaallast <i>achteraf activeren na boekjaar</i>	€ -	€ 13.681	€ 13.681	€ 13.681	€ 13.681
	toename kapitaalslast	€ -	€ 13.681	€ 27.361	€ 41.042	€ 54.723
	verschil	€ -	€ -13.681	€ -27.361	€ -41.042	€ -54.723
Totaal verschil	€ -188.800	€ -202.481	€ -216.161	€ -229.842	€ -243.523	

De toename van kosten voor groenbeheer worden vooral weer veroorzaakt door de recente prijsstijgingen. Voor regulier onderhoud verwachten we vanaf 2025 een extra toename van de onderhoudsbestek omdat dan het huidige beeldbestek opnieuw moet worden aanbesteed. Deze extra kosten zijn niet opgenomen in deze notitie

Periode 2027 t/m 2032

Voor de periode 2027 t/m 2032 is de verwachting dat de kosten van groenbeheer en vervanging redelijk constant zullen blijven binnen een bepaalde bandbreedte en behoudens de jaarlijkse indexatieontwikkeling.

Aandachtspunten en risico's

Uit het vervangingsbudget wordt ook groen bekostigd dat vervangen moet worden vanwege plantziektes. We zien dit de laatste jaren met name bij boomziektes. Omdat (bepaalde) plantziektes moeilijk te beheersen zijn en op elk moment kan ontstaan, is hier lastig op te sturen. Daarnaast wordt nieuwe aanplant van groen, dat is veroorzaakt door stormschade, bekostigd uit het vervangingsbudget. Dit kan tot gevolg hebben dan een aanzienlijk deel van het vervangingsbudget incidenteel hier aan op gaat. Voorgenoemde aandachtspunten gaan ten koste aan de reguliere vervangingsopgaaf. Bij buitensporige niet voorziene vervanging moet extra budget worden aangevraagd.

Exoten

De provincie Fryslân werkt momenteel aan het opstellen van exotenbeleid. De verwachting is dat eind 2022 dit beleid in Provinciale Staten van Fryslân wordt besproken. Zodra het beleid voor invasieve exoten in Fryslân door Provinciale Staten is vastgesteld weten wij meer wat dit kan betekenen (o.a. financiële gevolgen) voor de gemeente Smallingerland. Wij zullen de gevolgen uitwerken en de keuzes voordragen aan het college. Dit betekent overigens niet dat de gemeente momenteel geen invasieve exoten bestrijdt/beheerst. Momenteel bestrijden/beheersen wij invasieve exoten in het kader van het gemeentelijk waterbeheer. Daarnaast worden invasieve exoten op kleine schaal bestrijdt/beheerst in het openbare groen. De totale bestrijding-/beheerskosten bedragen op dit moment circa €100.000-. Deze kosten worden betaald vanuit de bestaande beheerbudgetten voor de openbare ruimte. De verwachting is dat de huidige beheerbudgetten niet toereikend zijn om de gevolgen van het provinciale exotenbeleid uit te kunnen voeren.

5.7 Civiele Kunstwerken

Huidige situatie

In de gemeente Smallingerland zijn in 2022 de volgende kunstwerken aanwezig.

Civiel Kunstwerken			
Kunstwerktype	aantal	lengte (m1)	Oppervlakte (m2)
Grondkering			
beschoeiing	100	15496	
damwand	47	7860	
kade	11	2041	
Totaal	158	25398	
Bruggen			
brug vast	206		
brug beweegbaar	7		
Totaal	213		
Tunnels			
	5		
Sluis			
	2		
Steiger/Vlonder			
steiger	51	414	2424
vlonder	10	13	587
Totaal	61	427	3011
Totaal aantal kunstwerken	439		

Opmerking: Kunstwerken zijn sinds eind 2021 in het beheerprogramma Obsurv opgenomen. Momenteel wordt de data nog steeds verwerkt en de ontbrekende gegevens aangevuld. Hierdoor zijn de gegevens nog niet geheel compleet.

Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud

In onderstaande tabellen zijn de noodzakelijke budgetten weergegeven waarmee de kunstwerken in stand kunnen worden gehouden. Het huidige beschikbaar budget voor onderhoud kunstwerken bedraagt € 528.210,- per jaar en zit een de reserve "kunstwerken"

Aan de hand van de inspectie zijn maatregelen en kosten voor de uit te voeren werkzaamheden bepaald. De vervangingsplanning (kosten en planjaar) is op basis van aanlegjaar en de gemiddelde te verwachten levensduur bepaald. Vervolgens zijn de kunstwerken visueel geïnspecteerd en is aan de hand van de inspectiecijfers bepaald welke maatregelen op korte termijn moeten worden uitgevoerd.

Voor kunstwerkbeheer is jaarlijks een sterk wisselend onderhoudsbudget nodig. Gemiddeld gaat het om € 613.835,- in de eerste vier jaar.

Vervanging

Naar aanleiding van de inspectieresultaten en de theoretische levensduurverwachtingen worden de civiele kunstwerken vervangen.

Voorgesteld wordt om een aantal afschrijvingstermijnen iets aan te passen.

- Houten walbeschoeiingen, houten damwanden worden in 25 jaar afgeschreven. Dit was 45 jaar.
- Houten bruggen en steigers worden in 25 jaar afgeschreven. Dit was 40 jaar. Voor betonnen en stalen bruggen blijft de afschrijvingstermijn 40 jaar

Deze aanpassingen in afschrijvingstermijnen heeft als gevolg dat de jaarlijkse structurele kapitaalslasten toenemen omdat de termijnen korter worden.

De vervangingsopgave kan per jaar sterk verschillen. Voor de jaren 2023, 2024 en 2025 staan veel houten beschoeiingen en damwanden op de nominatie, om te worden vervangen.

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven Civiele Kunstwerken		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 540.000	€ 620.000	€ 700.000	€ 595.000	€ 305.000
	<i>incl. mechanisch en</i>					
gemiddelde over 4 jaar		€ 613.750	€ 613.750	€ 613.750	€ 613.750	€ 613.750
	beschikbaar Reserve "Kunstwerken"	€ 528.090	€ 528.090	€ 528.090	€ 528.090	€ 528.090
	verschil	€ -85.660	€ -85.660	€ -85.660	€ -85.660	€ -
Vervanging	investeringen	€ 958.891	€ 1.259.740	€ 1.308.350	€ 604.495	€ 125.457
	waarvan éénmalig	€ -	€ -	€ -	€ 46.093	€ -
	beschikbaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	verschil	€ -	€ -	€ -	€ -46.093	€ -
	geactiveerd	€ 958.891	€ 1.259.740	€ 1.308.350	€ 558.402	€ 125.457
	kapitaalslast <i>achteraf activeren na boekjaar</i>	€ -	€ 46.027	€ 60.468	€ 62.801	€ 36.580
	toename kapitaalslast	€ -	€ 46.027	€ 106.494	€ 169.295	€ 205.875
	beschikbaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	verschil	€ -	€ -46.027	€ -106.494	€ -169.295	€ -205.875
Onderzoek eigendomsituaties		€ 70.000				
Totaal verschil		€ -15.660	€ -131.687	€ -192.154	€ -301.048	€ -205.875

Eigendomssituaties kunstwerken beheer

De beheer – en vervangingsopgave van de discipline Civiele Kunstwerken is groter en ingewikkelder dan in 2018 gedacht. Er blijken meer kunstwerken te zijn dan in 2018 in beeld waren, waarbij de eigendomssituatie (van wie is de brug of walbeschoeiing?) niet altijd duidelijk is. Op dit moment wordt samen met het Wetterskip en de Provincie Fryslân onderzoek gedaan naar het beheer en eigendom van de wateroevers.

Inhuur onderzoek eigendom: Om het areaal goed in beeld te krijgen is nader onderzoek nodig naar eigendomssituaties door middel van archiefonderzoek en afstemming met belanghebbende partijen. Hiervoor is in 2023 een eenmalig budget nodig van € 70.000,- voor extern inhuur

Kades industriehaven Drachten

Wat niet in het overzicht is opgenomen zijn de onderhoudskosten voor de kaden in de industriehaven. De reden hiervoor is dat de onderhoudskosten zo hoog zijn dat dit het gemiddelde onevenredig zou verstoren. Tevens speelt er meer rondom deze haven zoals eigendom en vaarwegupgrading. Hieronder de onderwerpen toegelicht.

Vaarweg upgrading

Mogelijk wordt de vaarweg naar Drachten geüpgraded. De huidige vaarklasse wordt dan verhoogd van IV naar Va. Dit vraagstuk staat al geruime tijd ter discussie. Wanneer het besluit van upgrading door de Provincie wordt genomen zal dat inhouden dat de vaarweg wordt verdiept. Hierdoor is het nodig dat alle kunstwerken geschikt moeten worden/zijn voor de nieuwe vaarklasse. Dat heeft tot gevolg dat de industriehaven van Drachten moet worden verdiept en nieuwe kades met langere damwanden moeten worden gezet.

Inmiddels is duidelijk dat er op korte termijn geen nieuwe vaarweg wordt gerealiseerd. Dat wil niet zeggen dat er geen ontwikkelingen zijn op het Industrierrein De Haven.

De gemeente gaat in 2023 onderzoek doen naar de ontwikkeling van dit gebied en daarbij worden ook de huidige kades onderzocht. Er komt een advies over het onderhoud en vervanging (op termijn) van de kademuren. In de advisering over dit onderwerp is een onderzoeks-, advisering en voorbereidingsbudget van € 300.000 nodig.

Grootschalig onderhoud

Vanwege de voorgenoemde mogelijke upgrading is het grootonderhoud tot nu toe uitgesteld.

Maar veel langer uitstel van dit grootonderhoud is niet mogelijk.

Hierbij een overzicht van de kosten die nodig zijn voor groot onderhoud en vervangingen (rapport Meerjaren Onderhoudsplan kades Industriehaven Drachten, 2019. Uitgevoerd door Royal Haskoning DHV,)

Onderhoud kades Industriehaven Drachten	
Betonreparatie	€ 420.000,00
Vervangen gordingen	€ 1.500.000,00
Versterken Damwand	€ 70.000,00
Overige	€ 10.000,00
Totaal	€ 2.000.000,00

Bovenstaande benodigde bedragen voor voorbereidingen en grootschalig onderhoud vallen buiten deze notitie en worden meegenomen in de advisering over de Industrierrein De Haven

Aandachtspunten en risico's

Bodemerosie Industriehaven

Opmerking: In de haven is bodemerosie langs kades een risico, deze wordt veroorzaakt door schroefbewegingen van vrachtschepen. Recent is een havenverordening ingevoerd, onderdeel hierin is dat vrachtschepen tijdens het lossen geen draaiende schroef mag hebben. Uit onderzoek van Royal Haskoning DHV uit 2019 blijkt ook dat er bodemversteving nodig is van € 728.000. De haven is recentelijk gebaggerd en gaten zijn gedicht, hierdoor is het risico eerst weggenomen. Jaarlijks wordt de bodemhoogte gemonitord, mochten er risicovolle gaten komen dan zal er herstel nodig zijn. Eventuele extra kosten zijn niet meegenomen in deze notitie

Beheersing areaal

Alle civiele kunstwerken (oeverbescherming, steigers, bruggen) worden momenteel verder gedigitaliseerd in beheerprogramma Obsurv. Daardoor krijgen we steeds beter de risico's in beeld die bij dit onderdeel spelen:

- toetsing areaal en eigendom, onderhoudsplicht en beheerafspraken
- onderhoudsplicht van de oeverbescherming langs vaarwegen. Er loopt een gezamenlijk onderzoek van alle gemeenten, provincie Fryslân en het Wetterskip naar eigenaarschap en verantwoordelijkheid.

Brug in de wijk de Sanding

Deze (fiets) brug is binnenkort aan grootonderhoud toe. Er ligt een notitie waarmee wordt uitgelegd wat de mogelijkheden zijn om de brug aan te passen aan de huidige normen. Wat de beste optie is moet nog bepaald worden en ter besluitvorming worden voorgelegd. Eventuele extra kosten zijn niet in deze notitie meegenomen.

Tunnels

Lekkage in de tunnels Nijtap en Kletsterlaan wordt momenteel onderzocht. Het is nog niet bekend wat de kosten zullen zijn.

Oeverbeheer

GS van de Provincie Fryslân hebben de opdracht gegeven om het oeverbeheer toe te wijzen langs vaarwegen in Friesland. Dit is nog niet afgerond. De kans is aanwezig dat we meer areaal krijgen. Een mogelijkheid is het instellen van een provinciaal breed oeverfonds. De hoogte hiervan en de gemeentelijke bijdrage is tot nu niet definitief uitgewerkt. In 2023/2024 zal hierover meer duidelijkheid komen.

Prijsstijgingen

Materiaalprijsen zijn momenteel erg marktafhankelijk. Stijgingen van 50 - 100% zijn geen uitzondering meer. Hierdoor is het lastig om een financiële prognose af te geven. Hoewel dit voor heel veel materialen geldt is dit bij het kunstwerken beheer een extra groot risico, omdat de hout- en staalprijsen vooral grote prijsstijgingen kent.

5.8 Openbare Verlichting

Huidige situatie

Gemeente Smallingerland beheert en onderhoudt zelf haar openbare verlichtingsinstallatie. Om dit mogelijk te maken beschikt de gemeente Smallingerland over een beheersysteem om het verlichtingsareaal te registreren, te monitoren en benodigde maatregelen te bepalen. Het dagelijks onderhoud voor het oplossen van storingen, schades enz. is middels een raamovereenkomst uitbesteed. Daarnaast heeft de gemeente Smallingerland een theoretisch vervangingsprogramma opgesteld voor de benodigde vervangingen van masten en armaturen op basis van technische levensduur van de materialen. De werkzaamheden uit het vervangingsprogramma zijn middels een Europese aanbesteding in een raamovereenkomst uitbesteed voor de periode 2019 t/m 2023.

Openbare Verlichting arealen 2022	
Lichtmasten OV	12.500 st
Armaturen OV	13.500 st
<i>sommige masten hebben meerdere armaturen</i>	
Lampen OV	14.000 st
<i>sommige armaturen hebben meerdere lampen</i>	
Overige verlichting in beheer	
OV in civiel kunstwerken (bruggen en tunnels)	10 st
Plattegrond- en infoborden	12 st
Bushaltes verlichting	38 st
verlichte reclame uitingen aan lichtmasten	43 st
aanlichten bouwwerken	5 st
kunst in de openbare ruimte	10 st

Naast lichtmasten onderhoudt de gemeente dus ook verlichting en stroomvoorzieningen voor andere elementen of aan culturele kunstwerken in de openbare ruimte. De kosten voor dit beheer, onderhoud en energie vallen nu onder het budget voor openbare verlichting. Het streven is deze budgetten voor beheer, energie en mogelijk opbrengsten bij de volgende IBOR onder te brengen bij de desbetreffende disciplines. Het onderhoud kan i.v.m. specialistisch onderhoud, bij openbare verlichting blijven.

Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud

Ook voor het beheer en onderhoud van de openbare verlichting geldt het algemeen vastgestelde onderhoudsniveau "sober en doelmatig". Beheren en onderhouden van de openbare verlichtingsinstallatie van de gemeente Smallingerland is jaarlijks structureel budget nodig voor correctief onderhoud (benodigd herstel door schade of defecte onderdelen), preventief onderhoud (maatregelen om correctief onderhoud uit te stellen) en beheer. Daarnaast is jaarlijks een investeringsbudget noodzakelijk om masten en armaturen die de technische eindelevensduur hebben bereikt te vervangen. Tot slot is er jaarlijks budget nodig voor energiekosten en vaste lasten.

Energiekosten en vaste lasten

De openbare verlichtingsinstallatie is voor het grootste deel aangesloten op het OV-net van netbeheerder Liander. Per aansluiting is jaarlijks een vast bedrag aan netbeheerkosten verschuldigd. Naast de aansluitkosten is een bedrag nodig om de verlichtingsinstallatie te laten branden. Door het toepassen van energiezuinige led armaturen bij vervanging van technisch versleten

armaturen verwachten wij de energiekosten terug te kunnen dringen. Echter door de sterk toenemende prijsstijging voor elektriciteit verwachten wij dat we de komende jaren hetzelfde budget nodig hebben.

Jaarlijkse uitvoeringskosten Openbare Verlichting	
Correctief onderhoud	€ 205.000
<i>vervangen lampen, storingsen en defecten oplossen</i>	
Preventief onderhoud	€ 80.000
<i>schilderen en schoonmaken</i>	
Beheer kosten	€ 27.000
<i>o.a. IV schap (installatie verantwoordelijke)</i>	
Totaal	€ 312.000

Door de afgelopen 4 jaar in te zetten op het vernieuwen van de gemeentelijke verlichtingsinstallatie is er in het algemeen minder onderhoud nodig. Echter, de kosten voor beheer en onderhoud lopen op ten opzichte van IBOR 2018-2022. Dit komt met name door flinke prijsstijgingen in materialen, energie en personeelskosten.

Daarnaast heeft gemeente Smallingerland haar wettelijke taak op het gebied van installatieverantwoordelijkheid verder opgepakt. Hierbij zijn extra kosten voor (externe) installatieverantwoordelijke, elektrotechnische keuringen en herstellen van geconstateerde gebreken.

Tot slot zijn er meer beheer mogelijkheden door het toepassen van een moderne, toekomstgerichte verlichtingsinstallatie die op afstand bediend en gemonitord kan worden. Door het toepassen van de moderne verlichtingsinstallatie is minder energie nodig om de openbare ruimte van gemeente Smallingerland veilig te verlichten.

Vervanging

De technische levensduur voor masten is beleidsmatig vastgesteld op 40 jaar. Daarna dienen masten te worden vervangen. Er zijn nog 700 masten die ouder zijn dan 40 jaar. Deze masten zijn in 2022 steekproefsgewijs getest op sterkte en veiligheid. De masten zijn veilig bevonden en worden de komende jaren meegenomen in de vervangingsprojecten.

De technische levensduur voor armaturen is beleidsmatig vastgesteld op 20 jaar. Daarna dienen armaturen te worden vervangen. Er zijn 3500 armaturen die ouder zijn dan 20 jaar. Deze worden de komende jaren vervangen in de reguliere vervangingsprojecten.

Bovenstaande resulteert in benodigde vervangingsbudgetten om het gehele areaal volgens de afschrijvingstermijn van 40 (masten) en 20 jaar (armaturen) te vervangen.

Jaarlijkse vervanging o.b.v. van totaal areaal		
Masten	12.500 st	€ 270.000
Armaturen	13.500 st	€ 300.000
Totaal		€ 570.000

Overzicht huidige en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven Openbare Verlichting						
		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 312.000	€ 312.000	€ 312.000	€ 312.000	€ 312.000
	beschikbaar	€ 294.890	€ 294.890	€ 294.890	€ 294.890	€ 294.890
	verschil	€ -17.110	€ -17.110	€ -17.110	€ -17.110	€ -17.110
Vervanging	investeringen	€ 570.000	€ 570.000	€ 570.000	€ 570.000	€ 570.000
	geactiveerd	€ 570.000	€ 570.000	€ 570.000	€ 570.000	€ 570.000
	kapitaallast <i>achteraf activeren</i>	€ -	€ 26.310	€ 26.310	€ 26.310	€ 26.310
	toename kapitaalslast	€ -	€ 26.310	€ 52.620	€ 78.930	€ 105.240
	beschikbaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	verschil	€ -	€ -26.310	€ -52.620	€ -78.930	€ -105.240
Totaal verschil		€ -17.110	€ -43.420	€ -69.730	€ -96.040	€ -122.350

De beheerkosten voor openbare verlichting is constant te noemen en de vervangingsopgave is nu stabiel.

De jaarlijkse vervangingsinvesteringen zijn voor de komende perioden in vergelijking met de jaren 2019-2022 met ca. 50% afgenomen. In die jaren is een inhaalslag uitgevoerd.

Periode 2027 t/m 2032

Voor de periode 2027 t/m 2032 is de verwachting dat de kosten voor beheer en vervanging van de openbare verlichting ook redelijk constant zal blijven behoudens de jaarlijkse indexatieontwikkeling.

Aandachtspunten en risico's

Er worden op dit moment geen grote aandachtspunten en risico's voorzien, behoudens de prijsstijgingen van materiaal, energie en arbeid

5.9 Watertappunten en elektrakasten in de Openbare Ruimte

Huidige situatie

De gemeente Smallingerland heeft een aantal voorzieningen in de openbare ruimte waar passanten en exploitanten in hun behoefte voor water en stroom kunnen voorzien. Het betreft hier voorzieningen voor watersport in passantenhavens, voorzieningen voor beroepsvaart in de industriehaven, voorzieningen voor evenementen in een aantal parken en het Kiryat Onoplein, voorzieningen voor marktexploitanten op het Raadhuisplein en de Markt en verspreid door Drachten een aantal openbare watertappunten om b.v. drinkflessen te vullen.

Elektrakasten en watertappunten arealen 2022	
Elektrakasten centrum pleinen en Rottevalle	16 st
Elektrakasten parken	3 st
Elektrakasten Industriehaven	7 st
Elektrakasten recreatie havens	8 st
Totaal Elektrakasten	34 st
Watertappunten centrum/pleinen	14 st
Watertappunten parken	1 st
Watertappunten Industriehaven	4 st
Watertappunten recreatie havens	5 st
Totaal watertappunten	24 st

Kwaliteit

Deze voorzieningen zijn in eigendom en beheer bij de gemeente. Daarmee is de gemeente verantwoordelijk voor een veilig gebruik van deze installaties. Er wordt daarom periodiek controles op de elektrotechnische onderdelen uitgevoerd en er worden periodiek legionella controles op de watertappunten uitgevoerd. Deze controles zijn middels onderhoud contracten uitbesteed aan diverse marktpartijen met specifieke technische kennis. Hiermee waarborgt de gemeente een veilig gebruik van de installaties.

De bediening en exploitatie van de meeste installaties gebeurt op afstand en is via een derde partij geregeld.

Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud

Voor het beheren en onderhouden van de bovengenoemde installaties is jaarlijks structureel budget nodig voor correctief onderhoud, preventief onderhoud, beheer en veiligheidsinspecties. Daarnaast is jaarlijks een investeringsbudget noodzakelijk om alle componenten in stroomkasten, waterputten en tappunten die de technische eindelevensduur hebben bereikt te vervangen. Tot slot is er jaarlijks budget nodig voor energie kosten en vaste lasten.

Jaarlijkse uitvoeringskosten Elektrakasten en watertappunten	
Correctief onderhoud Elektrakasten	€ 51.500
<i>dagelijks onderhoud, storingen en defecten oplossen</i>	
Preventief onderhoud	€ 10.000
<i>inspectie en keuringen</i>	
Beheer kosten	€ 6.000
<i>o.a. IV schap (installatie verantwoordelijke)</i>	
Totaal	€ 67.500

Vervanging

Elektrakasten en watertappunten worden in 12 jaar afgeschreven en vallen onder de kapitaal-goederen (vaste activa) met economisch nut. Dit betekent dat bij vervangingen boven €10.000 de kosten geactiveerd worden.

In de komende jaren worden er geen kasten, putten of tappunten vervangen. Pas in 2026 is een investering nodig om de voorzieningen voor de kermis op het Kiryat Onoplein en de industriehavens te vervangen.

	Elektrakasten	watertappunten
2023	€ 0	€ 0
2024	€ 0	€ 0
2025	€ 0	€ 0
2026	€ 25.000	€ 14.000

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven Elektrakasten en watertappunten						
		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 67.500	€ 67.500	€ 67.500	€ 67.500	€ 67.500
	beschikbaar	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000
	verschil	€ -39.500	€ -39.500	€ -39.500	€ -39.500	€ -39.500
<hr/>						
Vervanging	investeringen	€ -	€ -	€ -	€ 39.000	€ -
	geactiveerd	€ -	€ -	€ -	€ 39.000	€ -
	kapitaallast <i>achteraf activeren</i>	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.562
	toename kapitaalslast	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.562
	beschikbaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
verschil	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -3.562	
<hr/>						
Totaal verschil		€ -39.500	€ -39.500	€ -39.500	€ -39.500	€ -43.062

Aandachtspunten en risico's

Het areaal aan Elektrakasten en Watertappunten is een voorlopige tussenstand. Het kan zijn dat er nog meer objecten zijn die onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen. Dit geldt ook voor alle specifiek afspraken en doorberekening naar de gebruikers.

Daarnaast wordt verwacht dat er de komende jaren nog een aantal Elektrakasten en Watertappunten bij komen, gelet op alle recreatieve projecten in de gemeente.

Het grootste risico bij publiekelijk toegankelijke waterpunten is de kans op legionella of andere verontreiniging. Om dit risico te beperken worden er jaarlijks 2 x een bemonstering conform NEN6265 uitgevoerd per tappunt. Bij eventuele overschrijding van maximale waterwaardes wordt het watertappunt direct buiten gebruik gesteld en de installatie opnieuw geïnspecteerd en bemonsterd.

5.10 Speelvoorzieningen

Huidige situatie

Binnen de gemeente zijn in totaal circa 1112 objecten aanwezig die als speelvoorziening fungeren. Hiervan staan 174 op schoolpleinen. Deze verschillen onderling sterk in omvang, van bijvoorbeeld een basket tot een complete skatebaan. De gezamenlijk waarde van al deze speelvoorzieningen is ongeveer 3,5 miljoen.

Globaal overzicht	
Speeltoestellen	1059 st
Sporttoestellen	
Tennisbanen	5 st
Skatevoorziening	1 st
Jeu de boules	11 st
Pannaveld/ -kooi (klein)	15 st
Multicourt (groot)	7 st
Outdoor fitness / beweegtuin	7 st
Trimparcours	5 st
Digitaal pannaveld	1 st
Digitaal waterspeeltoestel	1 st

Kwaliteit

Voor speeltoestellen geldt sinds maart 1997 het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen of kortweg het WAS. In het WAS staat dat speeltoestellen veilig geproduceerd en beheerd moeten worden. Richtlijnen hiervoor staan in de Europese normen voor speeltoestellen en waterglijbanen. De fabrikant moet ervoor zorgen dat het speeltoestel veilig ontworpen en gebouwd is. De beheerder moet ervoor zorgen dat het toestel veilig te gebruiken is. Dat wil zeggen dat het veilig geïnstalleerd en goed onderhouden moet zijn. Dit geldt ook voor het bodemmateriaal van de valondergrond. Voor het onderdeel speelvoorzieningen zijn daarmee dit de uitgangspunten voor doelmatig onderhoud. Speeltoestellen die voor 26 maart 1997 in gebruik waren, moeten wel veilig zijn, maar hoeven geen certificaat van goedkeuring (typekeuring) te hebben.

Elk speeltoestel moet een logboek of vormvrij dossier hebben. In dit logboek/dossier staan o.a. gegevens over de fabrikant/importeur, de installateur, eigenaar en beheerder. Ook staan hierin gegevens over het toestel zelf, keuringen, inspecties, onderhoud en ongevallen. Op 25 mei 2016 is een wijziging in het WAS van kracht geworden, waarin er geen vormvereisten meer zijn aan het logboek – de beheerder is nu vrij zelf te bepalen hoe bijgehouden wordt dat inspecties, onderhoud e.d. zijn gedaan. Beheerders moeten dus nog steeds aantonen dat deze goed beheer plegen en er alles aan doen om hun toestellen veilig te houden.

De gemeente voldoet aan deze plicht. Er wordt jaarlijks inspecties uitgevoerd naar de kwaliteit van alle sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte. Alles wordt bijgehouden in een digitaal beheersysteem Playmapping. In het systeem staat onder anderen wat het aanlegjaar is, wanneer wat geconstateerd is bij inspectie en wanneer de laatste maatregelen zijn uitgevoerd. In Playmapping wordt de kwaliteit van de voorzieningen vastgelegd in de vorm van omschrijvingen samen met wanneer een speeltoestel echt vervangen moet worden, omdat veiligheid en functionaliteit niet meer gewaarborgd kan worden.

Benodigde en beschikbare budgetten

Onderhoud

De budgetten die zijn berekend, zijn vereist om alle aanwezige speelvoorzieningen te inspecteren conform de wettelijke plicht hiertoe, en de toestellen in veilige staat te houden. Dat is de minimaal noodzakelijke norm die is aangehouden bij de berekeningen. De gemeente voert de inspecties uit voor de sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte. Zo ook op de schoolpleinen die openbaar gesteld zijn en bij de gemeentelijke speeltuinverenigingen. De kosten van de inspectie op de schoolpleinen zijn voor de gemeente als tegenprestatie dat de scholen hun plein na schooltijd openbaar stellen en daarmee het totaal aantal aan speelvoorzieningen in de wijk beter voorzien.

Diegene die de sport- of speelvoorziening in eigendom heeft, is eindverantwoordelijke dat beheer goed wordt vormgegeven. Diegene is ook verantwoordelijk dat inspecties gedaan worden of dat daar afspraken over gemaakt zijn, zodat beheer (inclusief inspectie) belegd zijn. Om deze reden zijn de voorzieningen bij de drie gemeentelijke speeltuinverenigingen meegenomen in de budgetten, omdat alles in eigendom is van de gemeente. Voor de inspecties, onderhoud en vervanging van de speeltoestellen op de schoolpleinen die niet openbaar zijn, zijn de scholen verantwoordelijk.

Jaarlijkse uitvoeringskosten Speelvoorzieningen	
Val ondergronden en klein onderhoud	€ 70.000
Inspectie en keuringen	€ 2.400
Totaal	€ 72.400

Vervanging

Ten opzichte van 2018 zijn nu ook de grotere sport- en speeltoestellen, pannavoetbalkooien en skatebaan opgenomen in de vervanging. Voorheen werd hiervoor extra eenmalig budget aangevraagd. In het in 2020 vastgestelde speelnota "Speels Genoeg" is aangegeven " Voor de vervanging van de speeltoestellen is een budget beschikbaar. Het vervangingsbudget voor speeltoestellen in de openbare ruimte en de speeltuinverenigingen is apart gelabeld. Voor de grotere sportvoorzieningen in de openbare ruimte (als het skatepark) is geen rekening gehouden in het vervangingsbudget. Deze worden wel onderhouden vanuit het onderhoudsbudget. Een aandachtspunt bij de vervanging van de grotere sportvoorzieningen is, dat zonder extra middelen deze niet vervangen kunnen worden."

Bij deze herziening van alle kapitaalgoederen beheer worden vanaf 2023 ook deze grote sport- en speelvoorzieningen in de openbare ruimte meegenomen in de vervangingsopgave. Het benodigde vervangingsbudget stijgt daarmee aanzienlijk de komende jaren en vanaf 2023 worden deze investeringen geactiveerd en afgeschreven. De afschrijvingstermijn is landelijk gemiddeld 12 jaar. In Smallerland kiezen we voor duurzame materialen, waardoor overwegend een afschrijvingstermijn van gemiddeld 15 jaar aangehouden kan worden voor alle speeltoestellen.

Jaarlijkse vervanging	
2023	€ 231.500,00
2024	€ 252.000,00
2025	€ 460.000,00
2026	€ 418.000,00
2027	€ 465.000,00

Overzicht beschikbare en nieuwe benodigde budgetten

Totaal overzicht jaarlijkse uitgaven speelvoorzieningen						
		2023	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	benodigd	€ 72.400	€ 72.400	€ 72.400	€ 72.400	€ 72.400
	beschikbaar	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
	verschil	€ -22.400	€ -22.400	€ -22.400	€ -22.400	€ -22.400
Vervanging	investeringen	€ 231.500	€ 252.000	€ 460.000	€ 418.000	€ 465.000
	geactiveerd	€ 231.500	€ 252.000	€ 460.000	€ 418.000	€ 465.000
	kapitaallast <i>achteraf activeren na boekjaar</i>	€ -	€ 17.285	€ 18.816	€ 34.347	€ 31.211
	toename kapitaalslast	€ -	€ 17.285	€ 36.101	€ 70.448	€ 101.659
	beschikbaar	€ 66.000	€ 66.000	€ 66.000	€ 66.000	€ 66.000
	verschil	€ 66.000	€ 48.715	€ 29.899	€ -4.448	€ -35.659
Totaal verschil		€ 43.600	€ 26.315	€ 7.499	€ -26.848	€ -58.059

Aandachtspunten en risico's

Schoolpleinen

De schoolpleinen die niet openbaar gesteld zijn, zijn zelf verantwoordelijk voor de jaarlijkse inspectie als het onderhoud en beheer. Scholen die hun schoolpleinen openbaar hebben gesteld, dienen allemaal eenzelfde soort bordje te hebben hangen met gedragsregels. De speeltoestellen die op de schoolpleinen staan die niet openbaar zijn, dienen wel in Playmapping opgenomen te worden, zodat we weten wat de staat is van de speeltoestellen.

Vervangen van speeltoestellen in overleg met de bewoners

We willen met het beschikbare budget omgevingsgericht kunnen anticiperen. Dit houdt in dat wanneer bijvoorbeeld een schommel vervangen moet worden voor een groter combinatietoestel, outdoor fitness toestel, of andersom.

Buurtbudget en uitbreiding speeltoestellen

Vanuit buurtbudget worden de laatste jaren steeds meer speeltoestellen geplaatst. Buurtbudget is een eenmalig budget. Er is geen budget voor extra onderhoud aan deze toestellen. Eens per 4 jaar wordt dit gecorrigeerd in deze notitie kapitaalgoederen beheer.

Bijlage 1. Kwaliteitsbeoordelingen en wetgeving

Onderhoud en inrichting

Er is een belangrijk onderscheid tussen de inrichtingskwaliteit en de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte. Inrichtingskwaliteit gaat over hoe goed de openbare ruimte is verdeeld tussen groen, spelen, verkeer en dergelijke, welke materialen of beplanting daarbij worden gebruikt en hoe functioneel de inrichting als geheel is. De inrichting van de openbare ruimte is deels vastgelegd in structuurvisies en of andere beleidsplannen.

De onderhoudskwaliteit gaat over hoe goed de voorzieningen in stand worden gehouden en tijdig worden gerepareerd of vervangen. Het beheer gaat over de onderhoudskwaliteit. De inrichtingskwaliteit bepaalt hierbij mede hoe en tegen welke kosten, één en ander ook onderhouden kan worden. Hoofdonderwerp van deze kadernotitie is echter beheer en dus de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte. De inrichting van de openbare ruimte heeft wel effect op de onderhoudskosten. In deze notitie zijn de onderhoudskosten bepaald op basis van de huidige inrichting.

Technische en visuele kwaliteit

Bij de kwaliteit van het onderhoud van kapitaalgoederen kan onderscheid worden gemaakt in de technische kwaliteit van de voorzieningen en de visuele kwaliteit. Onder technische kwaliteit wordt verstaan dat alle aanwezige voorzieningen duurzaam in stand worden gehouden. Dat betekent dat er technisch onderhoud tijdig wordt uitgevoerd en dat de veiligheid en functionaliteit moet worden geborgd. Dit komt overeen met de eisen die vanuit het BBV worden gesteld. Deze vorm van onderhoud is noodzakelijk maar is vaak voor burgers niet of nauwelijks zichtbaar. Voor bijvoorbeeld de onderdelen wegen, kunstwerken, gebouwen en riolering geldt dan ook dat een heel groot deel van het noodzakelijk budget betrekking heeft op dit technisch onderhoud dat erop gericht is om de voorzieningen duurzaam in stand te houden. Een klein deel heeft betrekking op eventueel visueel waarneembaar onderhoud. De verhouding voor deze disciplines is gemiddeld genomen ongeveer 20% visueel en 80% niet visueel onderhoud.

Voor bijvoorbeeld groen, schoonhouden leefomgeving ligt dit anders. Dit zijn onderdelen waarvan de burger veel kan waarnemen. Ook hebben de hiervoor uit te voeren maatregelen een hoge frequentie (denk aan maaien) en zijn relatief goedkoop. De verhouding ligt hier dan ook anders. Gemiddeld genomen ongeveer 80% visueel en 20% niet visueel onderhoud.

Technische kwaliteit

De gemeente Smallingerland heeft bij het beheer en onderhoud te maken met onderstaande overkoepelende wetgeving.

Burgerlijk wetboek

De gemeente heeft een algemene zorgplicht voor een veilige omgeving. De beheerder is verantwoordelijk voor het uitvoeren van voldoende onderhoud en moet bij geschillen aantonen dat inspectie en onderhoud met optimale zorg zijn uitgevoerd.

Gemeentewet en Art. 12 van het BBV.

Het hebben van beleidsplannen en beheerplannen voor vijf groepen kapitaalgoederen, is een vereiste opgenomen in de Gemeentewet (artikel 212). In de begroting en het jaarverslag moet de gemeente een paragraaf onderhoud kapitaalgoederen opnemen (een verplichte paragraaf op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten)

De ARBO-wet

De norm geeft hiervoor richtlijnen waarmee de veiligheid van zowel werknemers aan deze installatie als ook gebruikers geborgd kan worden.

Daarnaast is er per discipline aanvullende wetgeving. Vaak is de wetgeving door landelijk werkende en erkende kennisinstituten per discipline vertaald naar relevante technische normen. Onderstaand een korte overzichtstabel met enkele van de belangrijkste aanvullende wetten en normen.

Beheergroep	Belangrijkste technische normen
Bomen	VTA (veiligheid)
Bos & Natuur	VTA (veiligheid)
Groenvoorzieningen	Diverse CROW normen
Gebouwen	NEN 3140 elektrische installaties. ARBO wetgeving Drinkwaterbesluit: legionella Eisen Bouwbesluit 2017 NEN 2767 (eisen conditiemeting gebouwen en installaties).
Havens en Waterpartijen	Keur Wetterskip. Vaarwegen: Basisvisie Recreatietoervaart 2015-2020 Richtlijnen vaarwegen 2017.
Kunstwerken (<i>civieltechnisch</i>)	NEN 2767 (conditiemeting kunstwerken).
Openbare Verlichting	NPR 13201-1 "Richtlijnen voor de Openbare Verlichting", Politiekeurmerk Veilig Wonen
Riolering	Wet Milieubeheer: Planplicht GRP Zorgplicht inzameling en transport afvalwater (Wet Milieubeheer). NEN 3398 en 3399
Speelvoorzieningen	Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS)
Sportlocaties	Normering per sportactiviteit
Verhardingen	CROW publicatie 147 Wegbeheer
Verkeersvoorzieningen	Diverse normen
Water	Minimale diepte vaarwegen (Provincie). De keur. Minimale diepte voor borgen afvoerfunctie (Wetterskip). Vaarwegen: Basisvisie Recreatietoervaart 2015-2020 Richtlijnen vaarwegen 2017.
Wegmeubilair	Diverse CROW normen